

Commissie van Deskundigen Grondwaterwet

Jaarverslag 2009

Secretariaat:

Herman Gorterstraat 5

Postbus 20021

3502 LA Utrecht

tel: 030-275 66 00

fax: 030-275 69 99

Inhoud

Voorwoord	5
DEEL 1 De CDG in 2009	7
1. Taak en samenstelling commissie en secretariaat	7
2. Externe ontwikkelingen in 2009	9
3. Interne ontwikkelingen in 2009	13
4. Overzicht afgehandelde en in behandeling zijnde verzoeken om onderzoek	16
5. Afgehandelde verzoeken om onderzoek	17
6. In behandeling zijnde verzoeken om onderzoek	22
Bijlage 1-1 Voor de CDG relevante jurisprudentie	29
Bijlage 1-2 Overzicht van de verzoeken om onderzoek in 2009	40
Bijlage 1-3 Overzichtskaart van de projecten in 2009	41
DEEL 2 Terugblik op 15 jaar CDG	43
1. Onderwerpen door de jaren heen	44
2. Vijftien jaar CDG-adviezen	53
Bijlage 2-1 Overzichtskaart met alle CDG-Projecten	59

Voorwoord

Voor u ligt het laatste jaarverslag van de Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG). Door het in werking treden van de Waterwet ontvalt de basis aan de Commissie. Naar het zich laat aanzien zal het werk van de Commissie in min of meer dezelfde vorm worden voortgezet door een op de nieuwe wet gebaseerde Commissie, die ACSG (Advies-Commissie Schade Grondwater) gaat heten. In deel 1 van dit jaarverslag doet de CDG verslag van haar werkzaamheden in 2009. Deel 2 gaat in op de werkzaamheden van de CDG gedurende haar vijftienjarig bestaan. Gedurende deze periode moest de Commissie opereren binnen het vigerende beleid en de bestaande regelgeving. Echter ook dan werd zij geplaagd voor talrijke vraagstukken waarvoor zij zelf een gedragslijn moest ontwikkelen. Denk hierbij aan de wijze van schade bepalen door onttrekkingen van grondwater voor de landbouw, de natuur, bosbouw en voor gebouwen. Welke zaken komen wel voor schadevergoeding in aanmerking en

welke niet. Welke verjaringstermijn kan het beste worden gehanteerd. De Commissie heeft er steeds naar gestreefd haar adviezen op een uniforme, deskundige en onafhankelijke wijze uit te brengen. Daartoe heeft zij richt- en gedragslijnen opgesteld die deel uitmaken van een kwaliteitshandboek. Gebleken is dat de uitgangspunten die de Commissie heeft gehanteerd bij het uitbrengen van adviezen over het algemeen stand hielden indien door betrokkenen bezwaar gemaakt werd bij de rechtbank. In die zin heeft de Commissie meegewerkt aan jurisprudentie bij het bepalen van schade door de onttrekking van grondwater.

Hoewel de Waterwet reeds in werking is getreden heeft de formele instelling van de ACSG nog niet zijn beslag gekregen. Alle aanvragen voor een advies die in portefeuille zijn worden conform de regels van de CDG afgewerkt. Een overzicht van de in 2009 uitgebrachte adviezen en nog lopende aanvragen vindt u in het verslag.

ir. A. Grijns, voorzitter

Deel 1 de CDG in 2009

1. Taak en samenstelling commissie en secretariaat

De Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG) is in 1996 ingesteld op grond van artikel 37, lid 2, van de Grondwaterwet door de colleges van gedeputeerde staten van alle provincies met uitzondering van Friesland. Naderhand heeft ook Friesland zich aangesloten.

De commissie heeft als taak het behandelen van de in het kader van artikel 37 van de Grondwaterwet, bij Gedeputeerde Staten van de betreffende provincie ingediende verzoeken om onderzoek naar schade, veroorzaakt door onttrekking of infiltratie van grondwater indien die plaatsvindt met een vergunning als bedoeld in artikel 14 van de Grondwaterwet. De commissie stelt een advies op aan partijen over de ondervanging of vergoeding van de schade dan wel over de overneming van de onroerende zaak in het geval zij een causaliteit heeft vastgesteld tussen de onttrekking en de schade. Het secretariaat van de commissie is ondergebracht bij de Dienst Landelijk Gebied.

De commissie en het secretariaat vormen ook de Commissie Gebouwschade Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, afgekort CGAV en haar secretariaat. Waterschap Rivierenland en Oasen hebben een overeenkomst gesloten om verzoeken voor vergoeding van schade aan gebouwen gemeenschappelijk te behandelen in het gebied waar deze partijen samen werkzaam zijn. Binnen dit gebied kan sprake zijn van een samenloop van invloeden van enerzijds door het Waterschap geïnitie-

erde dijkversterkingen, peilaanpassingen, peilverlagingen en weg(re)constructies en anderzijds door het waterbedrijf geïnitieerde grondwateronttrekkingen. De ontwikkelingen bij de CGAV en de door de CGAV opgestelde adviezen blijven in dit jaarverslag van de CDG buiten beschouwing.

Op 31 december 2009 bestaat de CDG en haar secretariaat uit:

Voorzitter:	ir. A. Grijns
Plv. voorzitter:	mr. G.J.M.M. Tax
Lid:	ir. J. Kruizinga
Plv. lid:	mr. J.J. van Zanten Jut
Plv. lid:	ing. H.J. Everts
Plv. lid:	prof. dr. ir. R.A. Feddes
Secretaris:	ir. H. Prak
Medewerker:	G. Bakker
Medewerkster:	ir. S. Klerks-Poppema
Tijdelijk medewerker:	ing. R. van den Goor (per 1 september 2009)

Op 22 december 2009 is de Waterwet in werking getreden; tegelijkertijd is de Grondwaterwet buiten werking gesteld. De paragraaf Waterwet in het hoofdstuk externe ontwikkelingen gaat nader in op de gevolgen hiervan voor taak en samenstelling van de commissie. Het van kracht worden van de Waterwet betekent dat de CDG in 2010 zal ophouden te bestaan. Dit vormde voor de CDG aanleiding om in deel 2 van dit jaarverslag een overzicht op te nemen van haar activiteiten sinds haar instelling in 1996.

2. Externe ontwikkelingen in 2009

Waterwet

De Waterwet schrijft geen schadecommissie voor

De Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG) vond tot 22 december 2009 haar wettelijke basis in de Grondwaterwet. Deze is, samen met acht andere wetten, op 22 december 2009 opgegaan in de Waterwet. Artikel 7.18 van de Waterwet bepaalt dat schade aan een onroerende zaak, veroorzaakt door het onttrekken van grondwater of infiltreren van water krachtens een watervergunning, die niet redelijkerwijs kan worden ondervangen, dient te worden vergoed. Als de schade tot gevolg heeft dat betekenis van de onroerende zaak voor de eigenaar te gering is geworden, bepaalt artikel 7.18 dat de eigenaar de vergunninghouder kan vorderen de onroerende zaak over te nemen. Artikel 7.19, 1e lid van de Waterwet stelt dat hij, die op grond van artikel 7.18 een vordering kan doen met betrekking tot schade, aan gedeputeerde staten van de provincie waarin de onroerende zaak geheel of grotendeels is gelegen, kan verzoeken hiernaar een onderzoek in te stellen.

De Waterwet kent, in tegenstelling tot zoals dat in de Grondwaterwet het geval was, geen verplichting tot het inschakelen van een commissie van deskundigen voor de beoordeling van een schadevordering. Er is dus geen wettelijke basis voor een commissie, zoals voor de CDG in de Grondwaterwet was vastgelegd.

Voor het indienen van een verzoek om onderzoek op grond van artikel 7.19, 1e lid, is het niet relevant wie de watervergunning heeft afgegeven voor de onttrekking of infiltratie die tot de vermeende schade heeft geleid:

dergelijke verzoeken dienen altijd te worden gericht aan gedeputeerde staten.

Meetgegevens van groot belang voor opstellen schadeadvies

Bij het van kracht worden van de Waterwet is een aantal bevoegdheden op het terrein van het grondwaterbeheer overgegaan van provincie naar waterschap. Het waterschap is bevoegd gezag geworden en daarmee de instantie die watervergunningen afgeeft. De provincie is echter bevoegd gezag gebleven voor:

- grondwateronttrekkingen en –infiltraties ten behoeve van de drinkwatervoorziening;
- idem dito voor bodemenergiesystemen en
- industriële onttrekkingen en infiltraties groter dan 150.000 m³/jr.

In de praktijk zal dit betekenen dat het waterschap waarschijnlijk alle vergunningen voor tijdelijke bronbemalingen zal afgeven. Net zoals in 2008 vormt ook in 2009 schade aan bebouwing en infrastructuur die in verband worden gebracht met bronbemalingen, een groot aandeel in de verzoeken om advies die bij de CDG zijn ingediend. De commissie hoopt dat, omdat bronbemalingen kennelijk meer dan incidenteel tot schade blijken te leiden, de waterschappen zodanige voorwaarden aan de vergunningen zullen verbinden dat schade zo veel als mogelijk wordt ondervangen. Mocht schade toch optreden, dan is het voor de commissie van groot belang dat ze de hydrologische gevolgen die geleid hebben tot de vermeende schade, goed kan reconstrueren. Dit vereist een hierop toegespitst meetnet dat al operationeel is voor aanvang van de bemaling en waarin ook na beëindiging van de bemaling nog enige tijd waarnemingen worden verricht. Ook dit dient

goed in de vergunningvoorwaarden naar voren te komen.

Instelling ACSG

De gezamenlijke provincies hebben besloten om op basis van artikel 7.19, 1e lid van de Waterwet ontvangen verzoeken om onderzoek te laten uitvoeren door één landelijk opererende commissie. Deze commissie, die waarschijnlijk de naam AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) zal krijgen, kan worden beschouwd als commissie die de CDG zal opvolgen. Het takenpakket van de ACSG zal min of meer overeenkomen met dat van de CDG. De provincies hebben hun voorkeur uitgesproken, evenals dat het geval was bij de CDG, om de Dienst Landelijk Gebied (DLG) te verzoeken het secretariaat te voeren van de nieuwe commissie. DLG heeft besloten op dit verzoek in te willen gaan. Net zoals dat het geval is bij de CDG, zal ook het secretariaat van de ACSG zorg dragen voor het uitvoeren van de gevraagde onderzoeken en de concepten van de ontwerp-adviezen en adviezen opstellen die onder verantwoordelijkheid van de commissie zullen worden uitgebracht.

Een juridisch georiënteerde werkgroep van de provincies heeft in 2009 een advies opgesteld over de wijze waarop de provincies onder de Waterwet kunnen omgaan met verzoeken om onderzoek op basis van artikel 7.19 van de Waterwet. De provincies hebben dit advies overgenomen. Hierna heeft genoemde werkgroep verschillende documenten voorbereid op basis waarvan de formele instelling van de ACSG begin 2010 zou kunnen plaatsvinden. Ten behoeve hiervan zullen gedeputeerde staten van alle provincies individueel een op artikel 82 van de Provinciewet gebaseerd instellingsbesluit ACSG tekenen en gezamenlijk een overeenkomst ACSG. Vanaf 1 januari 2010¹ zou de provincie Noord-Brabant namens de gezamenlijke provincies als coördinerende provincie voor de ACSG fungeren. Tot 1 januari 2010 vervulde de provincie Utrecht deze rol voor de CDG. Voor de ondersteuning van de ACSG zullen Noord-Brabant en DLG een overeenkomst tekenen, vergelijkbaar met de overeenkomst die LBL (als voorganger van DLG) en Utrecht in 1996 hebben getekend.

Overgang van Grondwaterwet naar Waterwet

De Waterwet voorziet niet in overgangsbepalingen voor de afhandeling van adviezen waarvan de procedure is aangevangen onder de Grondwaterwet. Alvast in de rol van ACSG stelt de CDG een pragmatische werkwijze voor die inhoudt dat ze de Grondwaterwet zal toepassen bij de afhandeling van alle verzoeken om onderzoek die tot 22 december 2009 zijn ingediend bij gedeputeerde staten. Later ingediende verzoeken worden afgehandeld onder het regime van de Waterwet. Het moet nog blijken of deze werkwijze door iedereen zal worden ondersteund. Voorts zouden partijen kunnen wensen dat schades, die voor 22 december 2009 zijn ontstaan, onder het regime van de Grondwaterwet worden afgehandeld, ook als verzoeken om onderzoek hiernaar ná 22 december 2009 zijn ingediend.

Het voornemen is om de ACSG met terugwerkende kracht tot 22 december 2009 in te stellen en gelijktijdig de CDG op te heffen. Er zal dus geen sprake zijn van het tijdelijk naast elkaar bestaan van beide commissies.

Jurisprudentie

In 2009 en begin 2010 heeft de Raad van State een aantal voor het werk van de commissie relevante uitspraken gedaan. Het zijn uitspraken die niet direct betrekking hebben op adviezen van de CDG, maar een werkgebied beslaan dat het werkpakket dicht nadert. De uitspraken zijn daarom, in de regel in wat samengevatte vorm, opgenomen in bijlage 1.

¹ De besluitvorming door de provincies over de instelling van de ACSG heeft in 2010 vertraging opgelopen. Zo lang de ACSG niet formeel is ingesteld, blijft de CDG actief. In samenhang hiermee fungeert Utrecht vooralsnog als coördinerende provincie

3. Interne ontwikkelingen in 2009

Schadevergoeding landbouw

Voor de berekening van de schade die de landbouw ondervindt als gevolg van grondwateronttrekkingen, gebruikt de CDG de in 1990 door de toenmalige Technische Commissie Grondwaterbeheer specifiek voor dit doel ontwikkelde TCGB-tabellen. Deze tabellen gaan voor grondgebonden melkveehouderijbedrijven op zandgronden gedetailleerd in op droogteschade in afhankelijkheid van gemiddelde voorjaars- en gemiddelde laagste grondwaterstanden. De tabellen geven droogteschade als percentage van de gewasopbrengst die onder optimale praktijkomstandigheden wordt gerealiseerd. Rekening houdend met verliezen van gewas als gevolg van beweiding, ruwvoerwinning en oogstverliezen bij maïs komt een vermindering van de gewasopbrengst van 1% op een gemiddeld melkveebedrijf overeen met een verlies van 122 kg droge stof per ha per jaar met een voederwaarde van 108 kVEM per ha per jaar. De berekeningsystematiek van de CDG houdt in dat dit verlies aan voederwaarde wordt vertaald in euro's door vaststelling van de kosten van vervangende aankoop van qua voederwaarde gelijke hoeveelheden ruw- en krachtvoer. Hierbij hanteert de commissie de op de markt voor ruw- en krachtvoer betaalde prijzen, zoals die worden vastgesteld door WUR – Lifestock Research. Deze kunnen van jaar op jaar sterk fluctueren. Dit betekent dat ook de schadevergoeding die op basis van een meestel door de CDG geadviseerde schaderegeling landbouwers jaarlijks van een drinkwaterleidingbedrijf ontvangen, jaarlijks eveneens sterk kan fluctueren. Het bedrag dat overeenkwam met een opbrengstdepresie van 1% op 1 ha bedroeg in 2008 € 23,08. In 2009 was dit met € 14,05 fors lager. Veel landbouwers hebben naar aanleiding hiervan

contact opgenomen met het secretariaat met het verzoek om te verklaren waarom de in 2009 ontvangen schadevergoeding ten opzichte van 2008 zo sterk was gedaald.

Vernieuwing instrumentarium

TCGB- en HELP-tabellen voor berekening landbouwschade

De hierboven aangehaalde TCGB-tabellen zijn na hun introductie in 1990 niet aangepast. Een aantal landbouwers ontleent hieraan de indruk dat ze zijn verouderd, onder andere omdat de tabellen geen rekening houden met recente ontwikkelingen in de bedrijfsvoering en gevolgen van mest- en milieuwetgeving die na de opstelling van de tabellen tot stand zijn gekomen. De Dienst Landelijk Gebied heeft in 1987 de zogeheten HELP-tabellen uitgebracht. Deze hebben een bredere toepassing dan de TCGB-tabellen en gaan in op nat- en droogteschade voor de meeste vormen van land- en tuinbouw op alle in Nederland voorkomende gronden. De HELP-tabellen zijn sinds 1987 slechts beperkt aangepast. De bij de HELP-tabellen te plaatsen kanttekeningen komen dan ook grotendeels overeen met die bij de TCGB-tabellen. De HELP-tabellen spelen als onderdeel van het Water nood-instrumentarium een rol bij de belangenafweging door de waterschappen bij de ontwikkeling van scenario's voor het door hen te voeren waterbeheer; ook liggen ze ten grondslag aan schaderegelingen voor de landbouw voor de vergoeding van schade die wordt geleden als gevolg van verdrogingsbestrijding ten behoeve van natuur.

Oriëntatie op vernieuwing instrumentarium

Mede op verzoek van enkele provincies heeft de Commissie zich in 2008 georiënteerd op de mogelijkheden gebruik te maken van methoden die tegemoet komen aan de bezwaren die worden geuit bij het huidige instrumentarium. Het door Wageningen Universiteit Research (WUR) ontwikkelde Waterpas-instrumentarium lijkt dergelijke mogelijkheden te kunnen bieden. Het idee was om met dit instrumentarium een database te ontwikkelen met resultaten van berekeningen van representatieve landbouwbedrijven in de verschillende landbouwregio's die in Nederland kunnen worden onderscheiden. Deze database zou dan zowel de TCGB- als de HELP-tabellen kunnen vervangen. Het opstellen van de database vergt een investering van meerdere tonnen. Omdat mag worden verwacht dat de voorgestelde methodiek buiten het werkterrein van de commissie ook breed zal kunnen worden toegepast in het regionale waterbeheer, heeft de CDG overleg gevoerd met andere partijen over aanpak en financiering. Hierbij is naar voren gekomen dat een aantal waterschappen een bredere verkenning op prijs stelt die inzicht geeft op mogelijk andere methodieken om de huidige bezwaren bij TCGB- en HELP-tabellen weg te nemen.

In de vorm van een zogeheten 'helpdeskvraag' aan WUR hebben DLG (mede als voerder van het secretariaat van de CDG) en de directie Kennis & Innovatie van het ministerie van LNV in 2009 verzocht de wensen en mogelijkheden te inventariseren om de huidige TCGB- en HELP-tabellen aan te passen of te vervangen door een andere berekeningswijze. Ten behoeve van de beantwoording van deze helpdeskvraag heeft WUR in september 2009 een workshop georganiseerd om kritiek op en wensen en verwachtingen voor aanpassing of vervanging van de tabellen breed te inventariseren. Ook bood de workshop de deelnemers de gelegenheid te wijzen op positieve aspecten van de tabellen. Na afloop van de workshop heeft WUR een projectteam samengesteld dat de mogelijkheden voor verbetering of aanpassing van de tabellen in een notitie zal uitwerken. De inhoud van deze notitie zal in 2010 uitgangspunt zijn voor onderling overleg tussen de partijen die gebruik maken van de TCGB- en HELP-tabellen. Dit

overleg moet leiden tot afspraken over het opvolgen van adviezen van WUR en de financiering hiervan. Het laat zich aanzien dat dit de start zal zijn van een meerjarig, kostbaar ontwikkelingsproject. Voor de financiering hiervan is het allicht noodzakelijk dat een aantal belanghebbende partijen de handen ineen slaat.

Agrohydrologische onderbouwing TCGB-tabellen toetsen

Voor de CDG betekent dit dat zij voorlopig nog zal zijn aangewezen op de huidige TCGB-tabellen. De commissie is vooruitlopend op een eventuele uitgebreidere studie die zou moeten resulteren in een nieuwe of aangepaste berekeningsmethodiek voor de landbouwschade geïntereesed in hoeverre de huidige methode met TCGB-tabellen tot resultaten leidt voor vaststelling van landbouwschade door grondwateronttrekking die afwijken van met nieuwe technieken berekende schade. De commissie hoopt inzicht hierin te krijgen door huidige, nu beschikbare methoden met elkaar te laten vergelijken.

Remote sensing

Gewasgroei bepalen met warmtebeelden

In 2009 heeft de CDG zich georiënteerd op de mogelijkheden om bij het vaststellen van effecten van grondwateronttrekkingen op vooral de landbouw gebruik te maken van remote sensing. Op basis van wetenschappelijk onderzoek kunnen gewasverdamping, waterstress en biomassa-productie worden afgeleid met remote sensing technieken. Het combineren van remote sensing met analyses van de productie van biomassa en verdamping geeft inzicht in nat- en droogteschade. Voor het werk van de commissie is het bij de toepassing van remote sensing een belemmering geweest dat niet kon worden beschikt over beelden van vóór en tijdens een grondwaterwinning. Voor grote delen van Nederland zijn inmiddels remote sensing data beschikbaar met een pixelgrootte van 30 m over een periode van vaak al enkele tientallen jaren. Dit lijkt perspectieven te bieden om, in aanvulling op de huidige methoden die de commissie toepast, de opbrengstderving in

de landbouw als gevolg van grondwateronttrekkingen te bepalen.

Zakking nauwkeurig meten met radarinterferometrie

Een andere remote sensing techniek is radarinterferometrie. Met het opvangen van de weerkaatsing van zeer kortgolvlige straling door meerdere satellieten en de meetresultaten te refereren aan vaste punten, is het mogelijk om het aardoppervlak zeer nauwkeurig in beeld te brengen. Herhaling van de metingen laat veranderingen in het aardoppervlak zien en, indien de nauwkeurigheid groot genoeg is, is het zo mogelijk zakking van gebouwen en in beperktere mate maaiveld-daling te meten. De commissie wil nagaan in hoeverre toepassing van radarinterferometrie een rol kan spelen in haar advisering, vooral

bij de advisering over gebouwschade

Website

Er zijn slechts beperkte aanpassingen aangebracht in de in 2007 gelanceerde website van de CDG (www.grondwater-cdg.nl).

Overleg met partijen

Het overleg met partijen heeft zich in 2009 beperkt tot LTO. Belangrijkste bespreekpunt was de mogelijke ontwikkeling bij de vernieuwing van het instrumentarium dat de CDG gebruikt bij de berekening van droogteschade in de landbouw als gevolg van grondwateronttrekkingen. LTO is benieuwd naar hoe de CDG omgaat met gevolgen van onnauwkeurigheden in de beschikbare data voor de te berekenen schade, het rekening houden met verschillende teelten en de effecten van klimaatverandering op de schadeberekening.

4. Overzicht afgehandelde en in behandeling zijnde verzoeken om onderzoek

Bijlage 1-2 geeft een overzicht van de verzoeken om onderzoek die de CDG in 2009 in behandeling heeft. Deze lijst bevat ook de projecten die zijn afgehandeld in 2009. De locaties van de betreffende projecten zijn in bijlage 3 op kaart weergegeven.

Op 31 december 2008 had de CDG 17 projecten in behandeling. Per project kan sprake zijn van meerdere verzoeken. In 2009 heeft de CDG in totaal 11 nieuwe verzoeken ontvangen. Zes ervan betroffen verzoeken in vijf

op 31 december 2008 al bestaande projecten; de overige vijf in 2009 ontvangen verzoeken betroffen nieuwe projecten. In 2009 geeft de CDG zes verzoeken afgehandeld. Hiermee konden vier projecten worden afgesloten. Beide andere in 2009 afgehandelde verzoeken betroffen projecten waar per 1 februari 2010 nog andere verzoeken in behandeling waren. Op 1 februari 2010 had de CDG verzoeken in behandeling in 19 projecten.

Er zijn in 2009 geen hoorzittingen gehouden.

Overzicht afgehandelde en binnengekomen projecten in 2009

Type schade	Projecten in behandeling op 31 december 2008	Verzoeken, binnengekomen in 2009	Verzoeken, afgehandeld in 2009 en januari 2010	Projecten in behandeling op 1 februari 2010
Landbouw	10	4	3	10
Gebouw/terrein	5	6	1	8
Landbouw + gebouw	1	-	1	-
Bos/natuur	1	1	1	1
Totaal	17	11	6	19

5. Afgehandelde verzoeken om onderzoek

De verzoeken die in 2009 zijn afgehandeld, worden in dit hoofdstuk belicht. Ook het project Bergambacht, waarvoor de commissie haar eindbericht in januari 2010 heeft afgegeven, is in dit hoofdstuk opgenomen.

DRENTHE

Emmen (03.004 – 20)

Op 16 juni 2009 ontving de CDG een verzoek om onderzoek naar de schade als gevolg van de grondwateronttrekkingen in Emmen. In haar advies aan partijen van dit 20e verzoek om onderzoek komt de CDG tot de conclusie dat door belanghebbende schade is en wordt geleden met betrekking tot gewasopbrengst.

Geen van de partijen heeft bedenkingen ingediend tegen het advies. Het advies wordt daarmee geacht te zijn aanvaard. De commissie heeft de twee onttrekkers verzocht de landbouwer te benaderen voor de verdere afhandeling van de schade. De taak van de CDG met betrekking tot dit verzoek om onderzoek is beëindigd.

GELDERLAND

Arnhem (05.021 – 1)

De gemeente Arnhem werkt op dit moment aan de ontwikkeling van de woningbouwlocatie Schuytgraaf. In januari 2007 ontving de commissie van de provincie Gelderland het verzoek om onderzoek van een eigenaar van een woning aan de Drielse Rijndijk te Arnhem, gelegen aan de noordoostzijde van Schuytgraaf. De woningeigenaar stelt schade te hebben geleden in de vorm van scheurvorming in de woning en door het droogvallen van zijn hydrofoorinstallatie. Hij wijt dit aan de effecten van de bronbemalingen in de nabije omgeving ten behoeve van de ontwikkeling van genoemde bouwlocatie.

De commissie heeft vastgesteld dat de grondwaterstanden in 2006, het jaar waarin de scheuren in de woning zijn opgemerkt, niet lager zijn geweest dan in vroegere, droge jaren. In het watervoerend pakket lijken in een enkele waarnemingsbuis nabij de woning plaatselijk wel lagere waarden te zijn voorgekomen dan eerder, maar de commissie kon dit niet in verband brengen met de bronbemalingen voor de ontwikkeling van Schuytgraaf omdat buizen die zijn gesitueerd tussen de betreffende woning en de bronbemalingen deze lage waarden niet lieten zien. De commissie vermoedt dat de combinatie van de lage waterstandstand in de Neder-Rijn en de droge maanden juni en juli van 2006 aan de lichte scheurvorming in het pand kunnen hebben bijgedragen.

In haar onderzoek constateert de commissie dat het filter van de hydrofoorinstallatie zich meters dieper moet bevinden dan het niveau tot waarop de grondwaterstanden tijdens de bemalingen zijn gedaald. Het tijdelijk aanzuigen van lucht is mogelijk het gevolg geweest van verstopping van het filter of van verstoring door een tot te grote hoogte reikende bovenkant van het pompfilter. De bronbemalingen hebben hierbij naar het oordeel van de commissie geen rol bij gespeeld.

De commissie heeft haar advies, waarin de commissie meedeelt van mening te zijn dat er geen causale relatie is tussen de schade en de bronbemalingen, op 4 september 2009 uitgebracht. Tegen dit advies zijn geen bedenkingen geuit. Bij schrijven van 8 oktober 2009 heeft de commissie partijen bericht dat haar taak voor dit advies is beëindigd.

Op 19 november 2008 en 29 april 2009 heeft de provincie Gelderland de commissie verzoeken om onderzoek toegezonden die betrekking hebben op schade aan panden ten zuidwesten van Schuytgraaf die zou zijn veroorzaakt door de bronbemalingen. De commissie heeft de onderzoeken hiernaar in 2009 nog niet kunnen afronden. De stand van zaken hiervan is elders in dit jaarverslag weergegeven.

Steenderen (05.022 - 1)

In 2007 heeft de eigenaar van een kikkerpoel via een advocaat bij de provincie een verzoek om onderzoek ingediend in verband met het optreden van schade die zou zijn veroorzaakt door de onttrekking van grondwater door een zuivelfabriek in de omgeving. De grondwaterstand zou als gevolg van de onttrekking zo ver zijn gedaald dat de poel te lang droog zou zijn komen te staan om nog als geschikte biotoop voor amfibieën te kunnen dienen. Het door de commissie uitgevoerde onderzoek heeft uitgewezen dat de onttrekking leidt tot een grondwaterstandsverlaging van meer dan 5 cm bij de kikkerpoel.

De commissie concludeert voorts dat ook zonder onttrekking de grondwaterstand ter plaatse van de kikkerpoel zich in de meeste zomers gedurende lange tijd beneden de bodem van de poel moet hebben bevonden en de poel ook dan onvoldoende lang water bevat om ecologisch optimaal te kunnen functioneren. De onttrekking vervroegt het moment van droogval met 12 à 16 dagen. De commissie constateert dat zowel met als zonder winning een waterdichte bodem voorwaarde is voor het goed functioneren van de poel. De kosten van het waterdicht maken van de bodem zijn voor een situatie met en zonder winning vrijwel gelijk. De commissie kwam daarom tot de conclusie dat er onvoldoende grond is om de kosten voor het waterdicht maken van de bodem van de poel te verhalen op de onttrekking door de zuivelfabriek. De commissie heeft haar advies op 24 april uitgebracht. Geen van de partijen heeft hiertegen bedenkingen ingebracht, waarna de commissie bij schrijven van 10 juni 2009 partijen heeft bericht dat haar taak voor dit advies is beëindigd.

UTRECHT

Woudenberg (06.004 – 1 en 2)

In oktober 2006 en juni 2007 hebben twee landbouwers een verzoek om onderzoek ingediend naar opbrengstvermindering op hun landbouwpercelen in Woudenberg en Scherpenzeel. De opbrengstvermindering zou veroorzaakt worden door de grondwateronttrekking op pompstation Woudenberg. De CDG heeft Alterra opdracht gegeven voor het verrichten van een bodemkundig-hydrologisch onderzoek op de betreffende percelen. Op 28 januari 2009 bracht de CDG haar advies uit aan partijen. Daarin concludeert zij, dat beide landbouwers gewasschade ondervinden door de grondwateronttrekking te Woudenberg.

Van één landbouwer heeft de CDG bedenkingen tegen het advies ontvangen, die voornamelijk betrekking hebben op het hydrologische onderzoek naar de verlagingen. De CDG heeft in de aangevoerde bedenkingen geen aanleiding gevonden het eerder uitgebrachte advies te wijzigen. Zij acht het voor dit onderzoek gebruikte hydrologische modelonderzoek (MER-VPC) voldoende gedetailleerd en recent voor de vaststelling van de gewasschade. Op 27 mei heeft de commissie met deze reactie op de bedenkingen haar taak in deze verzoeken om onderzoek beëindigd.

In juni 2009 ontving de commissie van een derde landbouwer een verzoek om onderzoek. Dit verzoek is nog in behandeling en is beschreven in het volgende hoofdstuk.

ZUID-HOLLAND

Bergambacht (08.016 - 1)

In juli 2007 hebben zeven belanghebbenden in de omgeving van de grondwaterwinning Bergambacht verzocht een onderzoek in te stellen naar schade die zij menen te ondervinden van deze winning. Het zou gaan om schade aan percelen en gebouwen. Drinkwaterbedrijf Oasen is voornemens om een strook van 35m1 breedte langs de pompputten te verwerven. Belanghebbenden hebben aangegeven eerst de schade over de afgelopen jaren te willen afwikkelen. Op 12 februari 2009 is een door het secretariaat opgestelde notitie "Verzoeken aanpassing schaderegeling Bergambacht" besproken met vertegenwoordigers van Oasen en de zeven belanghebbenden. Deze notitie en de bespreking hadden tot doel zicht te krijgen op de bestaande schaderegeling en de uitgangspunten voor een herziening hiervan. De herziening van de schaderegeling richt zich op de opbrengstderiving. Gebouwschade is niet aan de orde.

Op 9 december 2009 heeft de commissie advies uitgebracht. Door de belanghebbenden zijn bedenkingen ingediend. De bedenkingen richten zich op het opgegeven grondgebruik. Op 26 januari 2010 heeft de commissie partijen afsluitend bericht.

De herziening van de schaderegeling is gericht op:

1. het bepalen van de toegenomen invloed van de grondwateronttrekking op de stijghoogte;
2. de toegenomen daling van het maaiveld;
3. het bijstellen van de opbrengstdepressiecurve en
4. het baseren van het normbedrag op de kosten van ruwvoer en krachtvoer.

De invloed van de grondwateronttrekking op de stijghoogte is destijds door het RID bepaald bij 8,65 miljoen m³.

Door extrapolatie is de invloed bij een onttrekking van 13,6 miljoen m³ bepaald. Door gebrek aan meetgegevens van de maaiveldhoogte is de opgetreden maaiveld daling moeilijk vast te stellen. Om te komen tot een gebiedsdekkende relatie is gekozen voor een benadering die uitgaat van de in het verleden gemeten hoogten van het maaiveld en een hierop gebaseerde theoretische berekening van de maaiveld daling. De uitkomsten zijn getoetst aan enkele recent gemeten hoogten van het maaiveld. Opvallend is dat de daling van het maaiveld in de praktijk veel kleiner is dan men op basis van bekende formules theoretisch kan berekenen. De opbrengstdepressie is in het ondiepe traject bijgesteld. Bij een GHG van 35 tot 45 cm - mv is de opbrengstdepressie minder en bij een GHG van 10 tot 35 cm - mv meer dan volgens de bestaande opbrengstdepressiecurve. Tot slot is het normbedrag gebaseerd op de kosten van vervangend ruwvoer en krachtvoer.

NOORD-BRABANT

Vinkel (10.036 - 1)

Op 27 november 2009 bracht de CDG advies uit aan partijen inzake droogteschade aan asperges en snijbonen te Vinkel als gevolg van een tijdelijke bronbemaling voor de aanleg van een fietstunnel onder de A50. Op basis van de resultaten van het door Alterra uitgevoerde onderzoek naar eventuele opbrengstderving, concludeert de CDG dat door de betreffende landbouwer gewasschade is geleden door genoemde bronbemaling.

Geen van de partijen heeft bedenkingen ingediend tegen het advies. Het advies wordt daarmee geacht te zijn aanvaard. De commissie heeft de onttrekker verzocht de landbouwer te benaderen voor de verdere afhandeling van de schade. De taak van de CDG met betrekking tot dit verzoek om onderzoek is beëindigd.

6. In behandeling zijnde verzoeken om onderzoek

De projecten die aan het einde van de verslagperiode nog in behandeling zijn worden in dit hoofdstuk belicht.

FRIESLAND

Terwisscha (02.003 – 1 t/m 5)

In 2004 en 2005 heeft de provincie Friesland van in totaal 52 belanghebbenden een verzoek om onderzoek in handen gesteld van de commissie. De verzoeken betreffen herziening van de bestaande schaderegeling en nieuwe verzoeken om onderzoek. De commissie acht een door Witteveen + Bos berekend verlagingenpatroon het meest geschikt als input voor de schadeberekening. De landbouw bestrijdt dit; Vitens niet. De burgemeester van Ooststellingwerf en de dijkgraaf van waterschap Hunze en Aa's hebben vervolgens enkele vergeefse pogingen ondernomen om Vitens en de landbouw tot overeenstemming te laten komen over het verlagingenpatroon. Ook oefent de landbouw kritiek uit op een grondwaterstandsverlaging van gemiddeld 28 cm die zich volgens de commissie overal voordoet in de wijde omgeving van de winning Terwisscha en niet het gevolg is van de winning. Hierdoor veroorzaakte droogteschade komt volgens de commissie niet in aanmerking voor vergoeding door Vitens. De landbouw bestrijdt dit. Hierop hebben beide bestuurders adviesbureau HKV|LIJN IN WATER opgedragen een review te geven op de analyse van de commissie. Het bureau beval aan om de weerstandbiedende lagen meer gedetailleerd in het hydrologisch model op te nemen. Ook de detailontwatering zou in het model moeten worden opgenomen. HKV|LIJN IN WATER heeft verder klimatologische invloeden geëlimineerd uit de reeksen van grondwaterstandswaarnemingen en concludeerde dat boven genoemde grondwaterstandsverlaging van 28 cm dan 20 cm bedraagt. Met een tijdreeksanalyse voor een aantal peilbuizen heeft het bureau een relatie gelegd tussen de afstand tot de winning en de stijghoogteverlaging; door onzekerheden in de verspreiding van potklei bleek het niet mogelijk om deze op verantwoorde wijze te vertalen in een grondwaterstandsverlaging. Tenslotte heeft het bureau geanalyseerd in hoeverre andere factoren, zoals verder weg gelegen winningen, verbetering van de afwatering en wijziging van grondgebruik, hebben bijgedragen aan wijzigingen in de grondwaterstanden.

Eind 2008 heeft de gedeputeerde in Friesland de stand van zaken besproken met de commissie. Het toen ontwikkelde voorstel om de potklei gedetailleerder in beeld te brengen en om het verlagingenpatroon te bepalen met het grondwatermodel voor noord Nederland (MIPWA) is door de landbouw afgewezen. De landbouw pleitte voor een concentrisch verlagingenpatroon, af te leiden met de formule van Thiem-Dupuit. Omdat Vitens dit afwees, heeft de provincie vervolgens Alterra hierover om schriftelijk advies gevraagd. In februari 2009 rapporteerde Alterra dat het voorstel van de landbouw om hydrologisch inhoudelijke reden niet zou mogen worden toegepast en dat gebruik van het model MIPWA tot realistischer uitkomsten zal leiden. Complicerend is wel dat rekenresultaten met MIPWA slechter overeenkomen met peilbuiswaarnemingen dan het afgewezen voorstel van de landbouw.

Om toch uit de impasse te geraken hebben onder regie van de provincie Friesland Vitens en landbouw in oktober 2009 besloten de vaststelling van de schade door de drinkwaterwinning Terwisscha te onderwerpen aan arbitrage. De driekoppige arbitragecommissie, bestaande uit een jurist en twee hydrologen, overlegt over de door haar voorgestane aanpak met de CDG. Die aanpak houdt in essentie in dat de arbitragecommissie op basis van vooral al het nu beschikbare materiaal het verlagingenpatroon van de winning vaststelt. De CDG berekent vervolgens de schade op perceelsniveau. Om dit te kunnen doen moet in 2010 voor het gebied een gedetailleerde bodemkartering worden uitgevoerd. Hierna bepaalt de arbitragecommissie de schade op bedrijfsniveau en verdisconteert hierbij eventueel aan de landbouw te vergoeden gederfde rente. Alleen Vitens en de landbouw zijn partijen in de arbitrage; zij hebben de arbitrageovereenkomst eind december 2009 getekend.

**Noord-Bergum
(02.004 - 1 en 2)**

De CDG heeft in 2009 nog geen resultaten ontvangen van de in ontwikkeling zijnde optimalisatie van het nieuwe grondwatermodel Noord-Nederland voor het waterwingebied Noord-Bergum. De CDG is overigens in het overleg hierover nog niet betrokken.

OVERIJSEL

**Weerselo
(Lemselo)
(04.020 - 1)**

De landbouwers hebben in samenwerking met Vitens het grondgebruik van het gehele schadegebied verzameld en hebben dit in augustus van het verslagjaar aan de CDG aangeleverd. Het secretariaat is gestart met de schadeberekening per bedrijf op basis van de in de werkgroep besproken uitgangspunten. De CDG hoopt in het voorjaar van 2010 haar advies uit te brengen aan partijen.

**Manderveen
(04.022 - 1)**

Op 15 juni 2009 heeft LTO Noord, namens betrokken landbouwers, bij de provincie Overijssel een verzoek ingediend tot het instellen van een onderzoek als bedoeld in artikel 37, Grondwaterwet. Gevraagd wordt een nieuwe droogteschaderegeling op te stellen, rekening houdend met enkele wensen van hun kant. De provincie heeft hierop de CDG op 23 juli 2009 verzocht het onderzoek te verrichten.

Voorafgaand aan het formele verzoek om onderzoek is de werkgroep droogteschaderegeling Mander, in aanwezigheid van het secretariaat van de commissie, al op 11 mei 2009 bijeen geweest. Na kennismaking en informatie uitwisseling is de te volgen route besproken. Het secretariaat heeft toegezegd uitgangspunten voor een nieuwe schaderegeling uit te werken, met in achtneming van de wensen van de werkgroep.

In een tweede overleg op 3 december 2009 zijn de geformuleerde uitgangspunten met de werkgroep, waarin ook Vitens is vertegenwoordigd, besproken. Hiertoe zijn eerst de uitgangspunten van de bestaande schaderegeling-1990/1998 geïnventariseerd. Na een beschouwing van veranderingen zijn vervolgens de uitgangspunten voor een nieuwe schaderegeling geformuleerd.

Het gebied van winning moet opnieuw in kaart gebracht worden. Met Alterra zijn besprekingen gestart voor een bodemkundig onderzoek. Ook hydrologisch wordt het gebied nog nader verkend. Nagegaan wordt in hoeverre in de peilbuizen gemeten grondwaterstanden overeenkomen met de veldmetingen.

**Holten
(04.023 – 1)**

Voor de herziening van de schaderegeling te Holten heeft Vitens aanvullende modelberekening laten uitvoeren, die in de loop van het verslagjaar zijn aangeleverd aan de CDG. Afgesproken is dat de commissie eerst uitgangspunten opstelt om deze met partijen in de werkgroep te bespreken. Het secretariaat heeft in het verslagjaar nog onvoldoende tijd kunnen besteden aan de formulering van de uitgangspunten.

**Ommen
(Witharen)
(04.024 -1)**

Op 16 februari 2007 heeft LTO Noord, namens betrokken rechthebbenden, een verzoek ingediend tot het instellen van een onderzoek als bedoeld in artikel 37 Grondwaterwet. Gevraagd wordt een voorstel tot regeling aan partijen voor te leggen, rekening houdend met enkele wensen van hun kant.

Tot en met 1992 is de schade vergoed op basis van de bestaande schaderegeling. Vanaf 1993 vindt wateraanvoer plaats waarmee ook het effect van de winning deels dan wel grotendeels wordt gecompenseerd. Door partijen is overeengekomen in 2001 de werking van de wateraanvoer te evalueren en de eventuele resterende schade met terugwerkende kracht te vergoeden. De evaluatie heeft vertraging opgelopen; in 2007 zijn de eerste resultaten beschikbaar gekomen. Een bijkomend punt is dat de winning in 2005 is toegenomen van 2,4 naar 5,0 miljoen m³ per jaar. LTO Noord stelt aan de nieuwe schaderegeling enkele randvoorwaarden. De belangrijkste zijn:

- over de wijze van berekening dient overeenstemming te zijn met de werkgroep Ommen-Witharen;
- de verlaging van de grondwaterstand en het beïnvloede gebied dient duidelijk te zijn;
- de schaderegeling dient met terugwerkende kracht vanaf 1993 te gelden en rekening te houden met de verhoging van de onttrekking in 2005;
- de schaderegeling dient rekening te houden met bedrijfsspecifieke omstandigheden;
- monitoring van de schaderegeling in de toekomst.

In de periode 2007-2009 heeft het secretariaat in nauw overleg met de werkgroep (landbouw en Vitens) de uitgangspunten voor een herziening van de schaderegeling geformuleerd. In 2008 heeft Vitens het grondgebruik aangeleverd en in 2009 zijn voorbereidende werkzaamheden voor de berekening van de schade uitgevoerd. De feitelijke uitwerking van de herziening van de schaderegeling kan thans plaatsvinden.

GELDERLAND

Arnhem (05.021 – 2 en 3)

In navolging van een verzoek uit 2007 heeft, zoals hiervoor in dit jaarverslag vermeld, de provincie Gelderland op 19 november 2008 en 29 april 2009 verzoeken om onderzoek toegezonden die betrekking hebben op schade aan panden ten zuidwesten van Schuytgraaf die zou zijn veroorzaakt door de bronbemalingen. Het tweede verzoek heeft betrekking op schade aan een schuur. Door verzakking van de spanten zijn gevelplaten bol gaan staan en moet de deur opnieuw gesteld worden. Het onderzoek is in een vergevorderd stadium en het advies kan begin 2010 worden uitgebracht. Het derde verzoek heeft betrekking op schade aan een woonboerderij. Als gevolg van de bronbemalingen zou ernstige scheurvorming zijn ontstaan in binnen- en buitenmuren. Om een advies te kunnen opstellen voor het derde geval is nog enig aanvullend onderzoek vereist.

Tiel (05.023 – 1)

Op 18 augustus 2008 heeft de CDG een verzoek om onderzoek ontvangen van het bewonerscomité Dr. Kuiperstraat en Dr. Bosstraat in Tiel. Het verzoek is ingediend namens een groot aantal belanghebbenden. De belanghebbenden zouden schade aan hun woningen hebben ondervonden als gevolg van een bronbemaling aan de Stationsweg in Tiel. De bronbemaling is in 2007/2008 uitgevoerd ten behoeve van de bouw van appartementen. De CDG heeft in september 2008 een begin gemaakt met het inwinnen van informatie. Het inwinnen van informatie is moeizaam verlopen; de ontvangen informatie is zeer summier. Op de grond van de beschikbare gegevens is op 5 november 2009 advies aan partijen uitgebracht. Door het bewonerscomité zijn op 30 november 2009 bedenkingen ingediend en is gevraagd om de bedenkingen in een zitting toe te mogen lichten.

Culemborg (05.024 – 1 t/m 3)

Op 2 oktober 2008 heeft de commissie van gedeputeerde staten van Gelderland een verzoek om onderzoek ontvangen van een advocaat namens cliënte met vermeende schade aan een buitenterrein. Gelijksortige verzoeken van dezelfde advocaat zijn ontvangen op 11 maart 2009 en 18 november 2009. De eerste twee verzoeken hebben betrekking op schade aan buitenterreinen van een tweetal panden aan de Pascalweg te Culemborg. Het derde verzoek heeft betrekken op schade aan een buitenterrein aan de Bellweg. De schade zou een gevolg zijn van de bronbemaling ten behoeve van nieuwbouw van een distributiecentrum van de Aldi in de nabije omgeving van genoemde buitenterreinen. Het advies voor de eerste twee verzoeken is in een vergevorderd stadium en kan begin 2010 worden uitgebracht. Voor de afhandeling van het derde geval is nog aanvullend onderzoek nodig, het advies hiervoor zal later worden uitgebracht.

Hengelo (05.025 – 1)

Reeds in mei 2006 heeft de directie van een landgoed bij gedeputeerde staten aangegeven schade te ondervinden als gevolg van de grondwateronttrekking te Hengelo ('t Klooster). Het inkomen van het bosbedrijf zou nadelig worden beïnvloed, omdat er sprake is van verminderde groei en daarmee een verminderde houtopbrengst. Op 28 april 2009 heeft de CDG het verzoek ontvangen en heeft zij Alterra opdracht gegeven voor het verrichten van een bodemkundig-hydrologisch onderzoek op het betreffende landgoed. Deze kartering is in november 2009 uitgevoerd en opgeleverd aan de CDG

UTRECHT

Woudenberg (06.004 – 3)

Op 18 juni 2009 heeft de CDG een derde verzoek om onderzoek ontvangen van een landbouwer inzake mogelijke gewasschade veroorzaakt door de grondwateronttrekking op pompstation Woudenberg. De CDG heeft Alterra opdracht gegeven voor het verrichten van een bodemkundig-hydrologisch onderzoek op de betreffende percelen. Deze kartering is in oktober 2009 uitgevoerd. Aan het einde van 2009 is de CDG in een vergevorderd stadium met haar advies.

NOORD-HOLLAND

Huizen (07.007 – 1)

In Huizen is in 2006 een appartementencomplex met onderliggende parkeergarage gebouwd. Ten behoeve van de aanleg van deze garage heeft men met een bronbemaling de grondwaterstand tijdelijk verlaagd. Deze verlaging zou hebben geleid tot verzakkingen van de bestrating van en rondom het terrein van een scholengemeenschap in de directe omgeving. De directie van deze scholengemeenschap heeft in november 2006 aan gedeputeerde staten van Noord-Holland verzocht om een hydrologisch onderzoek conform artikel 37 van de Grondwaterwet. Noord-Holland heeft de commissie in maart 2009 verzocht om dit onderzoek uit te voeren. De provincie heeft het door de commissie voor dit onderzoek opgestelde plan van aanpak in september 2009 goedgekeurd. Het hierna gestarte onderzoek kon in 2009 nog niet worden afgerond.

ZUID-HOLLAND

Voorschoten (08.017 – 1)

Op 28 oktober 2008 ontving de commissie van de provincie Zuid-Holland het verzoek om een onderzoek in te stellen naar vermeende schade aan een woonhuis in Voorschoten. De schade bestaat uit enkele scheuren en zou zijn veroorzaakt door een bronbemaling ten behoeve van de bouw van een appartementencomplex achter de woning. De eigenaar van de woning is niet ingegaan op een schaderegelingsvoorstel dat een door de projectontwikkelaar ingeschakeld expertisebureau heeft gedaan. Een medewerker van het secretariaat heeft de betreffende woning in oktober 2009 bezocht; het onderzoek kon in 2009 grotendeels worden afgerond.

Rotterdam (IJsselmonde) (08.018 - 1)

Met haar brief van 3 februari 2009 heeft gedeputeerde staten van Zuid-Holland een tweetal verzoeken om onderzoek in handen gesteld van de commissie. De verzoeken zijn ingediend door twee bewoners van de Kruidentuin te Rotterdam. De verzoeken hebben betrekking op vermeende schade aan de tuinen van beide bewoners. De schade wordt toegeschreven aan een bronbemaling die is ingericht ten behoeve van de aanleg van gebouwencomplex 'Centrum Hart' met onder andere een woontoren en een parkeergarage. De bronbemaling was bij het indienen van het verzoek nog in bedrijf waardoor besloten is het onderzoek uit te stellen totdat de bronbemaling in september zou zijn beëindigd. Alle informatie omtrent het project is inmiddels opgevraagd en een eerste aanzet voor het onderzoek is gemaakt.

ZEELAND

Kapelle (09.006 – 1)

Medio 2007 is er gewerkt aan de kruising van een gasleiding met de A58 nabij het bedrijventerrein Smokkelhoek in Kapelle op Zuid-Beveland. Ten behoeve hiervan is tijdelijk grondwater onttrokken. Deze zou tot schade hebben geleid aan met name verhard terrein en vloeren van een aantal panden op het aangrenzende bedrijventerrein. Een advocatenkantoor heeft namens de eigenaar van enkele panden en een autowasplaats de provincie Zeeland verzocht om een onderzoek conform artikel 37 van de Grondwaterwet. De provincie heeft de commissie op 25 september 2008 verzocht om dit onderzoek in te stellen. Een medewerker van het secretariaat heeft de betreffende objecten in maart 2009 bezocht en het onderzoek grotendeels uitgevoerd. Het onderzoek kon echter in 2009 nog niet worden afgerond.

NOORD-BRABANT

Budel (10.026 – 1 t/m 3)

De commissie is in een vergevorderd stadium met haar onderzoek naar landbouwschade als gevolg van meerdere grondwateronttrekkingen te Budel en omgeving. De hydrologische gegevens uit het aanvullende modelonderzoek, uitgevoerd door NITG-TNO en de bodemkundige gegevens zijn vertaald naar opbrengstdepressies. Aan de hand van het door de belanghebbenden aangeleverde grondgebruik kan in 2010 een schadeberekening per bedrijf worden uitgevoerd.

Boxmeer (10.027 – 1 t/m 5)

In oktober 2006 ontving de CDG het verzoek om in Boxmeer de opbrengstschade per bedrijf te berekenen volgens de overeenkomst "Uitgangspunten berekening schade Boxmeer, d.d. 13 april 2005". De benodigde hydrologische en bodemkundige gegevens zijn in 2007 reeds aangeleverd door respectievelijk TAUW en Alterra.

Naar aanleiding van uitgangspunt 3 van de notitie heeft de CDG de hydrologische nulsituatie zoals berekend met het model van Tauw getoetst. Uit deze toetsing blijkt, dat de onbeïnvloede grondwaterstanden in het model in de winter te droog zijn en in de zomer te nat. Hierdoor is de fluctuatie van de grondwaterstand in het model kleiner dan in werkelijkheid. Gemiddeld is de fluctuatie van de onbeïnvloede grondwaterstand over de periode 1950-1959 in het model 45 cm. Dit is voor een dergelijk gebied niet reëel. Bij een gebied als Boxmeer is een fluctuatie van 80 - 100 cm gebruikelijk. Begin 2009 heeft de CDG de uitkomst van de toetsing voorgelegd aan partijen. Beide partijen hebben hierop aangegeven vast te willen houden aan de berekening op basis van de resultaten van het door TAUW vervaardigde model. De CDG heeft de berekening vervolgens conform de wens van partijen uitgevoerd. Echter, de commissie neemt wel afstand van de hydrologische uitgangspunten van de schadeberekening. De geconstateerde afwijkingen acht de commissie te groot om met de werkelijkheid overeen te kunnen stemmen.

Het grondgebruik van alle betrokken landbouwers is uitgezocht en in het verslagjaar aangeleverd door de verenigde landbouwers. De CDG heeft alvorens haar advies uit te brengen, het aangeleverde grondgebruik eerst gecontroleerd en ook ter goedkeuring voorgelegd aan de individuele landbouwers. Op 28 oktober 2009 heeft de commissie haar advies aan partijen uitgebracht. Hierin komt zij tot de conclusie, dat door 211 van de 217 landbouwers opbrengstschade is geleden als gevolg van de grondwateronttrekking te Boxmeer.

Eind 2009 heeft de commissie bedenkingen tegen het advies ontvangen van de advocaat namens de verenigde landbouwers.

**Vierlingsbeek
(10.028 – 1)**

De CDG is in het verslagjaar gestart met de verwerking van de beschikbare bodemkundige en hydrologische gegevens, die door Alterra in 2008 in het veld zijn verzameld. Ten behoeve van een herziening van de schaderegeling als gevolg van de grondwateronttrekking te Vierlingsbeek heeft de onttrekker de verlagingen berekend en vervolgens in de streek gepresenteerd. Op basis van genoemde onderzoeken zal de commissie de opbrengstverandering als gevolg van de onttrekking berekenen en aansluitend een advies aan partijen uitbrengen.

**Made
(10.038 – 1)**

Op 14 oktober 2009 hebben gedeputeerde staten van de provincie Noord-Brabant de commissie een verzoek om onderzoek in handen gesteld van een belanghebbende te Made. Belanghebbende zou schade door scheurvorming hebben ondervonden door grondwateronttrekking ten behoeve van de bouw van parkeerkelders en funderingen van het nieuwbouwproject de Beukenhof te Made in de periode van oktober 2008 t/m februari 2009.

Bijlage 1-1 Voor de CDG relevante jurisprudentie

Beschouwing voorgeschiedenis bij afgeven onttrekkingsvergunning

Raad van State, zaaknummer 200903300/1/M1, uitspraak op 10 maart 2010

Op 6 maart 2009 heeft het college van gedeputeerde staten van Zuid-Holland aan de Stichting Wonen Leren Zorg (WLZ) in Gorinchem een vergunning verleend voor het permanent onttrekken van grondwater (maximaal 25 m³ grondwater per uur, 145 m³ per etmaal, 2.835 m³ per maand en 31.925 m³ per jaar). De onttrekkingen worden uitgevoerd volgens het zogeheten polderprincipe. Zij dienen voor het droog houden van de laaggelegen kelder en het verlaagde buitenterrein van het gebouw van de stichting WLZ. Hiertegen is beroep ingesteld bij de Raad van State. Appellant stelt dat het college bij de beoordeling van de vergunningaanvraag ten onrechte de gevolgen die de onvergunde bouwputbemaling tijdens de bouwwerkzaamheden van het gebouw van de stichting WLZ op de omgeving zouden hebben veroorzaakt, buiten beschouwing heeft gelaten. Ook zou onvoldoende rekening zijn gehouden met illegale werkzaamheden door de stichting WLZ in de periode van maart 2004 tot en met juli 2005. Deze omvatten het in strijd met een sloopvergunning en het daarmee samenhangende bestek trekken van meer dan 150 funderingspalen in plaats van het aftoppen daarvan onder het maaiveld en het zonder melding aan het college toepassen van bouwputbemaling voor de bouw van het nieuwe schoolgebouw met appartementencomplex. Appellant verwijst in dit verband naar hierover gemaakte (schade)rapporten. GS stelt dat de vergunningaanvraag uitgaat van de ten tijde van de aanvraag bestaande grondwatersituatie. De effecten van de reeds uitgevoerde bouwputbemaling en de continue kwel, waarschijnlijk ontstaan door het trekken van funderingspalen bij de sloopwerkzaamheden voorafgaand aan de bouwwerkzaamheden, spelen geen rol. De continue kwel is aanleiding voor de permanente onttrekking en niet het gevolg hiervan, aldus het college.

De vergunningaanvraag betreft slechts het permanent onttrekken van grondwater ten behoeve van het droog houden van het gebouw. Het college heeft voor de beantwoording van de vraag of de vergunning kon worden verleend, dan ook terecht slechts de mogelijke gevolgen van de aangevraagde grondwateronttrekking beschouwd en de gevolgen van de zonder vereiste vergunningen uitgevoerde werkzaamheden. Deze beroepsgrond faalt.

Appellant stelt dat het college ten onrechte is afgeweken van zijn beleid met betrekking tot permanente bemalingen volgens het zogeheten polderprincipe. Volgens appellanten zijn er geen bijzondere omstandigheden die afwijking van dit beleid rechtvaardigen. Het college erkent dat sprake is van afwijking van het beleid van de provincie ten aanzien van permanente bemalingen volgens het zogeheten polderprincipe. Volgens het college was er echter sprake van bijzondere omstandigheden. Er zijn na de oplevering van het gebouw uitvoerige onderzoeken verricht naar de grondwateroverlast als gevolg van voor en tijdens de bouw van het gebouw van de stichting WLZ gemaakte ernstige ontwerpen en uitvoeringsfouten; ook de mogelijkheden om het waterbezwaar tegen te gaan, zijn onderzocht. Ondanks de aan het gebouw van de stichting WLZ getroffen bouwkundige maatregelen om de laaggelegen constructies waterdicht te maken, waarmee een investering van € 300.000 exclusief BTW is gemoeid, is het waterbezwaar gebleven en zijn de debieten zo groot dat de bemaling op grond van de Grondwaterwet vergunningplichtig is. Verdergaande maatregelen hebben volgens het college een beperkt effect en een geringe slagingskans. Bovendien zijn eventuele maatregelen te kostbaar, zo niet technisch onuitvoerbaar. Het zou maatschappelijk onaanvaardbaar zijn genoemde maatregelen te treffen. Het college heeft aannemelijk gemaakt dat de stichting WLZ voldoende bouwkundige maatregelen heeft getroffen om het waterbezwaar zoveel mogelijk te beperken en dat het treffen van nadere maatregelen om de perma-

nente onttrekking van grondwater overbodig te maken, voor zover technisch al mogelijk en praktisch uitvoerbaar, in redelijkheid niet van de stichting WLZ kon worden gevergd. Appellant heeft voor de aangevraagde onttrekking geen alternatieven naar voren gebracht die een reële oplossing kunnen bieden voor het waterbezwaar van de stichting WLZ.

Onder deze omstandigheden heeft het college in redelijkheid kunnen besluiten bij de door de stichting WLZ gevraagde onttrekking van grondwater volgens het zogeheten polderprincipe niet onverkort vast te houden aan zijn beleid. Ook deze beroepsgrond faalt.

Volgens appelland merkt het college de reeds gemanifesteerde nadelen en de te verwachten nadelen ten aanzien van appelland als gevolg van de permanente grondwateronttrekking ten onrechte aan als belangen die in de onderhavige situatie niet of nauwelijks worden geschaad. Volgens appelland heeft de invloed van de permanente grondwateronttrekking geleid tot zettingen van de ondergrond en wordt het risico op voortgaande en toenemende schade onnodig voortgezet. Het college heeft volgens hem foutieve conclusies getrokken over de aard en omgeving van het invloedsgebied en hij acht het plaatsen van een extra peilbuis in het kader van de in een voorschrift van de vergunning voorgeschreven monitoringsrapportage onvoldoende. Verder verwijst hij naar een onderzoeksrapport dat vermeldt dat in het advies dat ten grondslag ligt aan de vergunning, de mogelijke zettingen op het perceel van appelland onderbelicht zijn gebleven en waarin is geadviseerd in de woning van appelland ten minste vier hoogtebouten aan te brengen om zettingen te kunnen waarnemen. Appellant stelt ten slotte dat hij door de ontstane situatie een nu onverkoopbare woning heeft.

Het college stelt zich te hebben gebaseerd op in het kader van de vergunningaanvraag uitgevoerd geohydrologisch onderzoek. Hierin zijn met een geohydrologisch model in een zogeheten 'worst case'-situatie de effecten van de grondwateronttrekking op het grondwaterpeil voor alle gevoelige bebouwing, waaronder de woning van appelland, onderzocht. De conclusie van het onderzoek is dat zetting van het maaiveld ter plaatse van de woningen door toedoen van de aangevraag-

de permanente grondwateronttrekking niet of nauwelijks zal optreden en dat schade aan de betrokken woningen, niet wordt verwacht. De vergunning schrijft voor dat op zes locaties ter plaatse van en rond het gebouw van de stichting WLZ freatische grondwaterstands-buizen dienen te worden geplaatst. Deze moeten eenmaal per twee weken worden gemeten en geregistreerd in een monitoringsrapportage. Ook bij de woning van de appelland is een peilbuis voorgeschreven.

Uit het door appelland overgelegde onderzoeksrapport blijkt niet dat de berekeningen in het geohydrologisch onderzoek onjuist zijn. In het overlegde onderzoeksrapport wordt onderschreven dat, gelet op de inmiddels verstreken periode van vijf jaar, 80 tot 90% van de te verwachten zettingen inmiddels is opgetreden. Gelet hierop en op het gegeven dat de grondwatersituatie zoals deze bestond ten tijde van de aanvraag hier bepalend is, staat genoegzaam vast dat nu geen wezenlijke verdere verslechtering van de situatie meer te verwachten is. De kanttekeningen van het door appelland aangedragen onderzoeksrapport dat mogelijke zakkingen onderbelicht zijn gebleven, onder meer door de zogenoemde "negatieve kleeft" op de funderingspalen, en de omstandigheid dat al in november 2004 klachten zijn geuit over schade aan de woning van appelland, zijn nu niet meer van beslissende betekenis. Het gaat hier om aspecten van ruim voor de onderhavige aanvraag. De Afdeling acht dan ook niet aannemelijk gemaakt dat in het geohydrologisch onderzoek niet de juiste uitgangspunten zijn gehanteerd en dat de mogelijke gevolgen van de aangevraagde permanente grondwateronttrekking op het grondwaterpeil niet op een juiste wijze zijn onderzocht.

De Afdeling acht het, gelet op de hier te hanteren uitgangspunten, evenmin onredelijk dat het college het treffen van preventieve maatregelen ter voorkoming van verdere zettingen, zoals het aanbrengen van een damwand en het plaatsen van hoogtebouten, uit een oogpunt van effectiviteit en de daaraan verbonden kosten bezien, niet heeft voorgeschreven.

Appellant heeft ten slotte ook niet aannemelijk gemaakt dat het in de vergunning voorgeschreven aantal peilbuizen en de situering daarvan niet toereikend is ter bescherming

van de bij het grondwaterbeheer betrokken belangen.

Het college heeft zich in redelijkheid op het standpunt kunnen stellen dat de vergunning en de daaraan verbonden voorschriften toereikende bescherming bieden tegen de nadelige gevolgen als gevolg van de aangevraagde onttrekking van grondwater voor de grondwaterstand in de omgeving en ter plaatse van woningen van derden. De beroepsgrond faalt.

Ten aanzien van de gestelde waardedaling van de woning van appellant wijst de Afdeling op artikel 35 van de Grondwaterwet. Op grond van dit artikel is vergunninghoudster verplicht jegens ieder die enig recht op het gebruik of het genot van een onroerende zaak heeft de schade aan deze zaak, die is veroorzaakt door een onttrekking, te vergoeden. Het beroep is ongegrond.

Gebruik sonderingsgegevens bij beoordeling kwetsbaarheid monumentaal gebouw ten behoeve van vergunningverlening onttrekking

Raad van State, zaaknummer 200802871/1 datum van uitspraak 11 maart 2009

Bij besluit van 20 februari 2008 heeft het college van gedeputeerde staten van Zuid-Holland aan BAM een vergunning als bedoeld in artikel 14, eerste lid, van de Grondwaterwet verleend voor het tijdelijk onttrekken en gedeeltelijk retourneren van grondwater ten behoeve van een bouwputbemaling voor de aanleg van een parkeerkelder voor een toekomstig fitnesscentrum aan de Mauritskade 4-6 te Den Haag.

Tegen dit besluit heeft Panorama Mesdag bij de Raad van State beroep ingesteld.

Panorama Mesdag stelt dat het college bij het nemen van het bestreden besluit onvoldoende rekening heeft gehouden met de kwetsbaarheid van haar monumentale gebouw. Volgens Panorama Mesdag stelt het college ten onrechte dat de gevolgen van zettingen als gevolg van de grondwateronttrekkingen op een juiste wijze zijn berekend en dat het opgestelde model het worst-casescenario beschrijft.

Het college stelt dat bij de besluitvorming rekening is gehouden met de kwetsbaarheid

van het gebouw van Panorama Mesdag. In het bestreden besluit heeft het college zich nog op het standpunt gesteld dat uit de bij de aanvraag gevoegde, door een adviesbureau opgestelde zettingsberekeningen blijkt dat de maximale eindzetting als gevolg van de onttrekkingen ter plaatse van dit gebouw 10 mm bedraagt en dat het zettingsverhang maximaal 1 m per 8.000 m bedraagt. Voorts heeft het college in het bestreden besluit gesteld dat constructieve schade op basis van die zettingsberekeningen in dit geval niet te verwachten is als gevolg van de beoogde bemaling exclusief de retourbemaling, omdat uit normen opgesteld door het Nederlands Normalisatie-instituut blijkt dat constructieve schade kan optreden bij een zettingsverhang groter dan 1 meter per 300 meter. Het college heeft voorts gewezen op voorschriften die zij aan de vergunning heeft verbonden ter voorkoming van schade aan gebouwen als gevolg van zettingen.

Het college heeft zich op het standpunt gesteld dat het college niet kan worden verweten dat bij de voornoemde zettingsberekeningen is uitgegaan van een inschatting van de bodemopbouw ter plaatse van de bouwkuip die bij nader onderzoek onjuist is gebleken. Daartoe voert het onder meer aan dat de resultaten van dit nadere onderzoek eerst na het nemen van het bestreden besluit bij het college bekend zijn geworden. Voorts was het volgens het college pas na de sloop van het zwembad De Mauritskade mogelijk om sonderingen ter plaatse van de beoogde bouwkuip aan te brengen. Uit één van die sonderingen is gebleken dat de aanwezig veronderstelde slechtdoorlatende laag op ongeveer 16 meter onder NAP aldaar niet voorkomt. Deze afwijkende bodemopbouw was volgens het college, gelet op eerder verrichte sonderingen, niet voorzienbaar.

De vraag rijst of het college zich ten tijde van het nemen van het bestreden besluit enkel mocht baseren op de zettingsberekeningen die deel uitmaken van de aanvraag. Bij het maken van die zettingsberekeningen is aangenomen dat de slechtdoorlatende laag die bij sonderingen buiten de beoogde bouwkuip is aangetroffen, ook ter plaatse van die bouwkuip aanwezig is.

Uit het verhandelde ter zitting is gebleken dat BAM na de sloop van het zwembad, op

14 september 2007 sonderingen ter plaatse van de beoogde bouwkuip heeft uitgevoerd. Deze sonderingen zijn beoordeeld in een in opdracht van de gemeente Den Haag door GeoDelft opgesteld rapport van 30 november 2007. In dit rapport is geconcludeerd dat uit één van de sonderingen blijkt dat de eerder aanwezig veronderstelde slechtdoorlatende laag op ongeveer 16 meter onder NAP, ter plaatse van die sondering niet voorkomt. De gemeente Den Haag noch BAM hebben het college op de hoogte gesteld van de op 14 september 2007 verrichte sonderingen en het rapport van Geodelft. Voorts is niet gebleken van feiten of omstandigheden op grond waarvan moet worden geoordeeld dat het college daarvan eigener beweging op de hoogte had moeten zijn. De Afdeling is dan ook van oordeel dat het college niet kan worden verweten dat het die sonderingen en dat rapport niet heeft betrokken bij de beslissing op de aanvraag. Eerst na de totstandkoming van het bestreden besluit, te weten op 26 februari 2008, is het college op de hoogte gesteld van het bestaan van het rapport van Geodelft, doordat het rapport het college werd toegezonden door Panorama Mesdag. De Afdeling is voorts van oordeel dat het college ten tijde van het nemen van het bestreden besluit er op grond van de informatie die aan het college bekend was, vanuit mocht gaan dat de slechtdoorlatende laag ter plaatse van de gehele beoogde bouwkuip aanwezig zou zijn. Daartoe is van belang dat uit het verhandelde ter zitting is gebleken dat vóór de sloop van het zwembad meerdere sonderingen zijn verricht op plaatsen die direct tegen de beoogde bouwkuip aan zijn gelegen. Uit geen van die sonderingen is gebleken dat de slechtdoorlatende laag aldaar niet aanwezig is. Uit slechts één van de sonderingen die na de sloop van het zwembad zijn verricht op 14 september 2007, is gebleken dat de slechtdoorlatende laag ter plaatse van die sondering niet aanwezig is. Deze sondering is blijkens het verhandelde ter zitting uitgevoerd op een afstand van ongeveer 5 m van een sondering die ten grondslag ligt aan de zettingsberekeningen uit de aanvraag. De Afdeling ziet dan ook geen aanleiding voor het oordeel dat het college, door zich enkel te baseren op de zettingsberekeningen bij de aanvraag, in strijd met artikel 3:2 van

de Algemene wet bestuursrecht bij de voorbereiding van het bestreden besluit niet de nodige kennis heeft vergaard omtrent de relevante feiten. De Afdeling verklaart het beroep ongegrond.

Verjaring

**Raad van State,
zaaknummer 200805473/1
datum van uitspraak in hoger beroep 22
april 2009**

Nu in de verordening van het waterschap Fryslân geen verjaringstermijn is opgenomen, heeft het dagelijks bestuur van het waterschap artikel 3:310, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek (BW) van overeenkomstige toepassing kunnen achten. Voor toepassing van de 20-jaar termijn is niet vereist dat de benadeelde met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is geworden, maar beslissend is het tijdstip waarop de schadeveroorzakende gebeurtenis plaatsvond.

Het dagelijks bestuur van het waterschap heeft zich bij de beoordeling van het verzoek om schadevergoeding van 8 september 2003 terecht op het standpunt kunnen stellen dat waterstaatkundige ingrepen van vóór 1983 buiten beschouwing moeten worden gelaten, omdat de aanspraak op vergoeding van schade veroorzaakt door die ingrepen van voor 1983 in 2003 was verjaard.

Voorts heeft het dagelijks bestuur zich aanvullend op het standpunt kunnen stellen dat schade die mogelijk het gevolg is van waterkundige ingrepen voor 1988 buiten beschouwing dient te blijven, omdat appellant eerst in 1988 eigenaar is geworden van de woning.

Geen schaderegeling in vergunning

**Raad van State, Zaaknummer 200802897/2
datum van uitspraak 22 april 2009.**

In een zaak tegen het college van gedeputeerde staten van Overijssel acht de Afdeling het mede van belang dat artikel 35 van de Grondwaterwet een schadevergoedingsregeling bevat. De Afdeling overweegt dat hoofdstuk IV van de Grondwaterwet voorziet in een schadevergoedingsregeling. Op grond

van artikel 35 is vergunninghoudster, indien en voor zover schade als gevolg van een grondwateronttrekking niet is ondervangen, verplicht jegens ieder die enig recht op het gebruik of het genot van een onroerende zaak heeft, die schade te vergoeden. Het college van gedeputeerde staten van Overijssel heeft dan ook op goede gronden afgezien van het verbinden van een voorschrift aan de vergunning met betrekking tot het treffen van een schaderegeling.

Eigen aandeel in schade door hydrologisch effect damwand

**Raad van State, Zaaknummer
200808602/1/h2**

**datum van uitspraak
in hoger beroep 7 oktober 2009.**

Als onderdeel van werkzaamheden heeft waterschap Hunze en Aa's een damwand laten slaan in de nabijheid van een woning

en daarbij aanwezige populieren. Appellant constateert schade aan de woning en betoogt dat het dagelijks bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's een groter deel dan de toegezegde 20% van te schade dient te betalen waarmee er een kleiner deel van de schade binnen zijn normaal maatschappelijk risico zou komen te vallen. Het zou op de weg van het dagelijks bestuur van het Waterschap hebben gelegen om hem te waarschuwen voor de mogelijke gevolgen van het slaan van een damwand in combinatie met de aanwezige populieren. De Afdeling constateert dat dit betoog geen doel treft.

Hiervan zou wel sprake kunnen zijn indien zou vaststaan dat het slaan van de damwand in combinatie met de aanwezigheid van de zes populieren de oorzaak van de schade zou zijn. Appellant heeft dat echter niet aannemelijk gemaakt en heeft daarmee evenmin aangetoond dat een groter deel dan 20% van de gestelde schade voor vergoeding in aanmerking komt. Een rapport van Deltares van 15 juli 2009, dat in opdracht van het dagelijks bestuur is opgesteld in reactie op een onderzoeksrapport, onderschrijft de conclusie van voorliggende deskundigenrapporten dat een combinatie van factoren heeft geresulteerd in de schade. In deze deskundigenrapporten worden als schadeoorzaken genoemd:

- de slechte kwaliteit van de fundering bij aanvang van de werkzaamheden,
- de aanwezigheid van de groeiende bomen en als gevolg daarvan een dalende grondwaterstand,
- de aanpassing aan de woning, hetgeen heeft geleid tot een gewijzigde belasting op de fundering,
- de min of meer ondoorlatende beschoeiing waardoor infiltratie van water vanuit het kanaal is belemmerd en
- vervolgens het inbrengen van de damwandplanken.

Volgens de deskundigenrapporten heeft het slaan van de damwand wel bijgedragen aan het versneld optreden van schade en heeft de aanwezigheid van de populieren in die situatie bijgedragen tot enige aanvullende zetting, maar de schade zou ook zonder de werkzaamheden zijn ontstaan. Voor de stelling in het door Deltares beoordeelde onderzoeksrapport dat zonder de damwand de schade eerst zou zijn opgetreden na 65 jaar, zijn geen

concrete aanknopingspunten te vinden, nu het pand al vóór het slaan van de damwand zowel scheuren als herstelde voegen vertoonde. Dat alleen bij ongelijkmatige zetting van de grond scheuren zouden optreden als gevolg van daling van de grondwaterstand, betekent evenmin dat de damwand in combinatie met de aanwezige populieren de oorzaak van de schade is. Zelfs als de aanpassing van de woning niet of nauwelijks zou hebben geleid tot een verandering van de belasting van de fundering, zoals appellant betoogt, dan is dat onvoldoende voor de conclusie dat het slaan van de damwand in combinatie met de aanwezigheid van de zes populieren meer dan 20% van de schade tot gevolg zou hebben gehad.

Daarbij komt dat het volgens een van de deskundigenrapporten niet gebruikelijk is om ook de invloed van bomen op de situatie waarin de damwand is geslagen te onderzoeken, met name niet omdat ter plaatse sprake is van relatief waterondoorlatende kleilagen. Hierdoor zal de verandering van infiltratie vanuit het kanaal beperkt zijn; alleen indien een damwand een watervoerende zandlaag afsluit (een bodem bestaande uit klei-zand-klei), kan een geohydrologisch onderzoek worden overwogen wanneer in de directe nabijheid panden met een matige tot slechte bouwkundige staat aanwezig zijn, aldus het rapport.

Appellant heeft geen feiten of omstandigheden gesteld waaruit blijkt dat het waterschap in vergelijkbare gevallen anders zou handelen en waardoor een groter deel van de schade buiten zijn normaal maatschappelijk risico zou vallen.

Ook het subsidiaire betoog van appellant treft geen doel. In dat verband is van belang dat in een van de deskundigenrapporten wordt gesteld: "Door de geplaatste bomen kan met name tijdens droge zomers enige zetting (ca 15 mm) en daarmee schade worden verwacht, ook zonder de aangebrachte damwand." Dat biedt geen steun aan het subsidiaire betoog van de appellant.

Die betoogt dat de rechtbank ten onrechte heeft overwogen dat de manier waarop de woning is gefundeerd, op staal, heeft bijgedragen aan het ontstaan van de schade. Daartoe voert hij aan dat indien de woning op houten palen zou zijn gebouwd, de gevolgen

van de grondwaterdaling groter zouden zijn geweest. Daarbij komt dat de wijze waarop de woning is gefundeerd hem niet kan worden tegengeworpen, nu de woning is gebouwd door een rechtsvoorganger en het dagelijks bestuur wist, althans kon weten dat de woning op staal is gefundeerd.

Anders dan appellant betoogt, heeft de rechtbank niet overwogen dat de schade minder zou zijn geweest indien de woning op houten palen zou zijn gebouwd. De rechtbank heeft terecht overwogen dat de beschikbare informatie geen aanknopingspunten biedt voor de stelling van appellant dat het dagelijks bestuur vanwege het aanbrengen van de damwand voor een groter percentage dan 20% van de schade verantwoordelijk zou moeten worden gehouden. Volgens een van de deskundigenrapporten kan de vóór 1999 opgetreden schade worden verklaard uit de bodemopbouw en de belasting van de woning op de bodem; alhoewel de fundering op staal voor de periode waarin de woning is gebouwd gebruikelijk was, is deze zettinggevoelig en dus, naar huidige inzichten, minder geschikt, aldus het rapport. Schade die is veroorzaakt door de wijze waarop de woning is gefundeerd, wat daar verder ook van zij, komt evenwel niet voor vergoeding in aanmerking op grond van de verordening, omdat deze schade niet het gevolg is van publiekrechtelijke rechtmatige besluiten of handelingen van het waterschap.

Het hoger beroep is ongegrond. De uitspraak van de rechtbank dient te worden bevestigd

Voorlopige voorziening bij aanpassing onttrekkingsvergunning bij onduidelijkheid inzicht gevolgen

**Raad van State, zaaknummer
200906865/2/M1
datum van uitspraak 29 oktober 2009**

Bij besluit van 19 augustus 2009 heeft het college van gedeputeerde staten van Zuid-Holland aan vergunninghoudster een vergunning als bedoeld in artikel 23, eerste lid, van de Grondwaterwet verleend voor het onttrekken van 12.000.000 m³ grondwater per jaar, waarbij ten hoogste 1.200.000 m³ per maand mag worden onttrokken, op de winplaats De Laak te Lexmond. Dit besluit is op 7 septem-

ber 2009 ter inzage gelegd.

Tegen dit besluit heeft verzoekster bij brief, bij de Raad van State ingekomen op 4 september 2009, beroep ingesteld en de voorzitter verzocht een voorlopige voorziening te treffen.

Verzoekster stelt schade te hebben geleden aan haar huis als gevolg van de grondwateronttrekking en vreest voor nog meer schade aan haar huis als gevolg van deze onttrekking. Daartoe wijst zij op een scheurnaad en op een buitenmuur die verschoven is. In dat verband voert verzoekster aan dat het college ten onrechte geen onderzoek heeft gedaan naar de staat van haar huis.

Het college stelt zich op het standpunt dat de grondwateronttrekking naar verwachting geen nadelige gevolgen of schade van onevenredige omvang voor de bij het grondwaterbeheer betrokken belangen zal veroorzaken. Gelet op het feit dat de grondwateronttrekking al jaren plaatsvindt, zullen eventuele effecten als zettingen reeds zijn opgetreden, aldus het college. Voorts stelt het college ter bescherming van de bij het grondwaterbeheer betrokken belangen, voorschriften aan de vergunning te hebben verbonden. Op grond van artikel 23, eerste lid, van de Grondwaterwet kan het college ambtshalve de voorschriften die aan de vergunning zijn verbonden, wijzigen, aanvullen of intrekken, dan wel alsnog voorschriften aan de vergunning verbinden, indien de bescherming van de bij het grondwater betrokken belangen dat vordert.

De voorzitter stelt voorop dat een voorlopige voorzieningprocedure zich niet leent voor een uitgebreide beoordeling van de bezwaren van verzoekster. Een dergelijke beoordeling kan eerst in de bodemprocedure plaatsvinden, ten behoeve waarvan mogelijk een deskundigenbericht zal worden gevraagd. Thans dient te worden beoordeeld of, gelet op de betrokken belangen, het treffen van een voorlopige voorziening is aangewezen.

Ter zitting is gebleken dat vergunninghoudster sinds 1990 grondwater onttrekt op de winplaats De Laak en over de ter zake vereiste vergunning op grond van de Grondwaterwet alsmede wijzigingsvergunningen beschikte. Het college heeft ambtshalve een nieuwe vergunning aan vergunninghoudster verleend voor het onttrekken van grondwater

op de winplaats De Laak en heeft de eerder verleende vergunningen ingetrokken. Het college stelt dat de thans verleende vergunning betrekking heeft op dezelfde onttrekking van grondwater als waarvoor bij de ingetrokken besluiten vergunning was verleend. Volgens het college is sprake van een verbetering, omdat de voorschriften zijn aangescherpt. Uit de stukken en het verhandelde ter zitting blijkt echter niet in hoeverre de nieuwe vergunning een wijziging inhoudt ten opzichte van de eerder verleende vergun-

ningen, omdat de stukken behorende bij de ingetrokken vergunningen niet zijn overgelegd en een concrete toelichting op de wijziging van de vergunnings situatie ontbreekt. Ter zitting is gebleken dat verzoeken van verzoekster om schadevergoeding in verband met de gevolgen van de onttrekking van grondwater nog in behandeling zijn. Ter zitting heeft het college toegezegd over de afwikkeling daarvan met verzoekster in contact te treden. Met het oog op de beoordeling van de feitelijke grondslag van deze verzoeken,

ken is van belang dat het college nog geen onderzoek heeft gedaan naar de schade die de woning van verzoekster heeft geleden en zichtbaar zou zijn door onder meer scheuren in muren en verwijde naden en voegen van bouwelementen.

Nu de feitelijke situatie wat betreft de bouwkundige staat van de woning en de eventuele gevolgen van de wateronttrekking tot dusver, mede in aanmerking genomen ter zitting getoonde foto's, onvoldoende duidelijk is, heeft verzoekster er belang bij dat het bestreden besluit voor haar woning geen wijzigingen tot gevolg kan hebben, hetgeen zoals uit het voorgaande volgt, niet zeker is.

Tegenover dit belang weegt, bij gebreke van meer feitelijke inzicht in de mogelijke gevolgen daarvan, het belang van vergunninghoudster bij het onttrekken van grondwater niet op.

Gelet op het vorenstaande ziet de voorzitter aanleiding de hierna te melden voorlopige voorziening te treffen en schorst bij wijze van voorlopige voorziening het besluit van het college van gedeputeerde staten van Zuid-Holland.

Gewasschade door infiltratie van water in de duinen

Raad van State, zaaknummer 200809351/1/M1 en andere nummers datum van uitspraak 4 november 2009

Inhoudelijke aspecten van de bestreden besluiten:

Bij besluit van 18 februari 1992 hebben de colleges van gedeputeerde staten van Noord- en Zuid-Holland vergunning verleend aan de gemeente Amsterdam voor het jaarlijks infiltreren van 70 miljoen m³ voorgezuiverd oppervlaktewater waarvan 2 miljoen m³ diepte-infiltratie, en het onttrekken van 70 miljoen m³ water, door het productiebedrijf "Leiduin" in de duinen tussen Zandvoort en Noordwijk.

Bij besluit van 6 juni 1995 hebben beide colleges het besluit van 18 februari 1992 gewijzigd door aanvullend vergunning te verlenen voor de jaarlijkse onttrekking en diepte-infiltratie van maximaal 13 miljoen m³ water, alsmede de tijdelijke oppervlakte-infiltratie van 5 miljoen m³ per jaar, zolang gedurende een

periode van 5 jaar na het van kracht worden van dit besluit de diepte-infiltratie niet is gerealiseerd.

Bij de besluiten van 18 februari 1992 en 6 juni 1995 is aldus het waterregime in de duinen tussen Zandvoort en Noordwijk gewijzigd.

Appellanten hebben verzocht om vergoeding van schade, die zij stellen te hebben geleden en zullen lijden als gevolg van de besluiten van 18 februari 1992 en 6 juni 1995. Het betreft schade aan gewassen die volgens hen het gevolg is van opkomend grondwater in het seizoen 1996/1997. Volgens appellanten is deze schade veroorzaakt door stijging van de grondwaterstand ten gevolge van de wijzigingen in de wijze van onttrekking en infiltratie in de desbetreffende duinwaterwinplaats, die direct naast dat deel van de Bollenstreek ligt waar de percelen van appellanten liggen.

Bij haar uitspraak van 24 maart 2004 heeft de Afdeling het verzoek van appellanten aangemerkt als een verzoek om nadeelcompensatie. De Afdeling heeft overwogen dat uit het rapport van TNO blijkt dat de gestelde schade buiten een zone van 3,5 km vanaf het Oosterkanaal redelijkerwijs niet kan worden toegerekend aan de besluiten van 18 februari 1992 en 6 juni 1995. Ten aanzien van het betoog van het college dat uit berekeningen is gebleken dat binnen het invloedsgebied in het algemeen geen grondwaterstandverhogingen van meer dan 1 cm zijn te verwachten en dat slechts in incidentele gevallen een grondwaterstandverhoging van maximaal 5 cm zou kunnen optreden, heeft de Afdeling in die uitspraak overwogen dat dit betoog betrekking had op het invloedsgebied van ongeveer 3,5 km.

De Afdeling oordeelde dat het college gelet hierop en in aanmerking genomen dat blijkens het TNO-rapport de optimale grondwaterstand voor bollengrond circa 55 cm onder het maaiveld ligt en slechts zeer geringe afwijkingen van enkele centimeters acceptabel zijn, onvoldoende heeft gemotiveerd en onderzocht waarom geen causaal verband kan worden aangenomen tussen de wijziging in het waterwinregime als gevolg van de besluiten van 18 februari 1992 en 6 juni 1995 en de gestelde schade.

Aan deze uitspraak van de Afdeling heeft het

college uitvoering gegeven door aan Van den Akker opdracht te verlenen nader onderzoek te doen naar het mogelijke verband tussen de wijziging in het waterwinregime en de gestelde schade. Het rapport van dit onderzoek van juni 2005 is aan de besluiten van 7 december 2006 ten grondslag gelegd. Aan de bestreden besluiten is naast dit rapport een brief van Van den Akker van 15 september 2008 ten grondslag gelegd, waarin hij op kritiek van de zijde van appellanten op zijn rapport ingaat. In zijn rapport heeft Van den Akker bepaald wat de maximaal claimbare schade in het seizoen 1996/1997 als gevolg van de wijziging van het waterwinregime is geweest. Van den Akker heeft daartoe de voor de grondwaterstand bepalende factoren in beschouwing genomen, te weten de wijziging van het waterwinregime en de drooglegging van de percelen (het verschil tussen maaiveldhoogte en boezempeil). Wat betreft het waterwinregime heeft Van den Akker vastgesteld dat een stijghoogteverandering van 15 cm in het diepere watervoerende pakket slechts voor een deel doorwerkt in de grondwaterstanden in het bovenste watervoerende pakket. Dit als gevolg van de aanwezigheid van een kleilaag tussen deze watervoerende pakketten. Die doorwerking bedraagt volgens Van den Akker gemiddeld 5%. Zij bedraagt volgens Van den Akker 30% in een worst-case situatie. Die doorwerking van 5% betekent volgens het deskundigenbericht voor de grondwaterstand op perceelsniveau een stijging van 1 cm. In een worst-case situatie bedraagt de stijging van de grondwaterstand volgens het deskundigenbericht 2 tot 3 centimeter. Volgens Van den Akker bedraagt de optimale drooglegging 0,6 tot 0,7 meter. Een ongunstige drooglegging, van minder dan 0,6 meter, wordt volgens Van den Akker een omstandigheid geacht die voor rekening en risico van de betrokken ondernemer komt. Aan de hand van evenbedoelde factoren, door Van den Akker in een formule uitgedrukt, is uitgaande van de door de Hagelunie in 1997 op verzoek van appellanten vastgestelde schadebedragen en uitgaande van een doorwerking van gemiddeld 5%, berekend welk aandeel van de gestelde schade aan de wijziging van het waterwinregime valt toe te rekenen.

De tegen het rapport van Van den Akker gericht beroepsgronden betreffen enerzijds de door Van den Akker gehanteerde methode en anderzijds de wijze waarop deze is toegepast. Blijkens het deskundigenbericht is de door Van den Akker gemaakte analyse deugdelijk. Voor het oordeel dat voor het ontstaan van de schade als gevolg van het gewijzigde waterregime andere factoren relevant zijn geweest dan die door Van den Akker in beschouwing zijn genomen, heeft de Afdeling in hetgeen appellanten hebben aangevoerd geen aanknopingspunten gevonden. In dit verband wijst de Afdeling erop dat in de van de zijde van appellanten naar voren gebrachte reactie van TNO de in het rapport van Van den Akker gehanteerde aanname, dat de grondwaterstandstijging niet hoger kan zijn dan de toename van de stijghoogte in het onderliggende watervoerende pakket, juist is geoordeeld. Appellanten hebben evenmin aannemelijk gemaakt dat de opvatting in het rapport van de Hagelunie dat de wateroverlast enkel en alleen moet worden toegeschreven aan de wijziging van het waterwinregime, waarop zij zich beroepen, juist is. Uit het rapport van de Hagelunie blijkt immers niet op grond van welke gegevens de relevantie van andere factoren, waaronder de drooglegging van de betrokken percelen, uitgesloten moet worden geacht.

Met betrekking tot de wijze waarop het onderzoek van Van den Akker is uitgevoerd, hebben appellanten betoogd dat het college in het voetspoor van Van den Akker ten onrechte is uitgegaan van aannames en geen nader onderzoek heeft gedaan naar de in 1996/1997 relevante feitelijke omstandigheden op perceelsniveau. Deze beroepsgrond slaagt niet. Niet alleen volgt een gehoudenheid tot onderzoek naar die omstandigheden op perceelsniveau niet uit de Afdelingsuitspraak van 24 maart 2004. Maar bovendien ontbreken, zoals blijkt uit het deskundigenbericht, (meet)gegevens voor het aantonen van een causaal verband tussen het reduceren van de waterwinning en de schade in 1997, of kunnen deze niet of zeer moeilijk worden achterhaald. Ook de op de reactie van TNO op het rapport van Van den Akker berustende beroepsgrond

dat ten onrechte geen rekening is gehouden met de historische ontwikkelingen in het gebied voorafgaande aan de besluiten van 18 februari 1992 en 6 juni 1995, faalt.

Deze beroepsgrond miskent dat hier uitsluitend schade relevant is die haar oorzaak vindt in evenvermelde besluiten.

Dus kan geen betekenis toekomen aan de invloed van ingrepen uit een verder verleden.

Ten aanzien van het betoog dat het gebied waarin de gevolgen van de besluiten van 18 februari 1992 en 6 juni 1995 konden worden ondervonden, ten onrechte is beperkt tot een zone van 3,5 km vanaf het Oosterkanaal, overweegt de Afdeling dat zij in de uitspraak van 24 maart 2004 reeds heeft overwogen dat de door appellanten gestelde schade geleden op percelen buiten de zone - de invloedssfeer als bedoeld in het rapport van TNO - redelijkerwijs niet aan de besluiten van 18 februari 1992 en 6 juni 1995 kan worden toegerekend. De Afdeling ziet geen aanleiding thans daarover anders te oordelen.

Verzoeken om schadevergoeding die volledig zijn afgewezen:

Appellante A betoogt dat haar verzoek om schadevergoeding, net als het verzoek van appellante B die een belendend perceel exploiteert, had moeten worden ingewilligd.

Volgens het deskundigenbericht ligt het perceel van appellante A hoger dan het perceel van appellante B en is het daarom in zoverre niet vergelijkbaar. Bovendien heeft het perceel van appellante A volgens het deskundigenbericht een dermate grote drooglegging, dat de wijziging in het waterwinregime daarop slechts een minimale invloed heeft en de gestelde schade niet voor vergoeding in aanmerking komt.

De Afdeling ziet, nu de inhoud van het deskundigenbericht op dit punt niet gemotiveerd is betwist, geen aanleiding om in zoverre aan de juistheid van het deskundigenbericht te twijfelen.

Een andere appellante betoogt dat haar verzoek om schadevergoeding ten onrechte is afgewezen nu haar perceel, anders dan in het bestreden besluit is vermeld, binnen de zone van 3,5 km vanaf het Oosterkanaal ligt.

Volgens het deskundigenbericht ligt het perceel voor tweederde deel buiten de zone van 3,5 km vanaf het Oosterkanaal. Het volgens

de toepassing van de formule uit het rapport van Van den Akker voor vergoeding in aanmerking komende bedrag zou volgens het deskundigenbericht, afgezien van de wettelijke rente, voor wat betreft het gehele perceel, ongeveer 16 euro zijn.

De Afdeling ziet, nu de inhoud van het deskundigenbericht op dit punt niet gemotiveerd is betwist, geen aanleiding in zoverre te twijfelen aan de juistheid van het deskundigenbericht. Aangezien dit perceel slechts voor een derde deel binnen de zone van 3,5 km vanaf het Oosterkanaal ligt, zou de schade in zoverre, afgezien van wettelijke rente, ruim 5 euro bedragen. Dit bedrag is zo laag dat het college het verzoek om schadevergoeding reeds daarom in redelijkheid heeft kunnen afwijzen.

Drie appellanten betogen dat hun verzoeken om schadevergoeding ten onrechte op de grond dat zij hun schade niet hebben aangetoond, zijn afgewezen. Uit het rapport van de Hagelunie blijkt dat ten aanzien van deze appellanten geen schade is geconstateerd. Ook anderszins hebben deze appellanten hun schade niet aannemelijk gemaakt.

Nog een andere appellante betoogt dat haar verzoek om schadevergoeding ten onrechte op de grond dat zij haar schade niet heeft aangetoond, is afgewezen. Deze appellante heeft de door haar gestelde schade die betrekking heeft op chrysanten en niet in het seizoen 1996/1997 maar eind 1997 zou zijn geleden, niet aannemelijk gemaakt. Het college heeft haar verzoek terecht reeds daarom afgewezen.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State verklaart de beroepen ongegrond.

Bijlage 1 - 2

Overzicht van de verzoeken om onderzoek in 2009

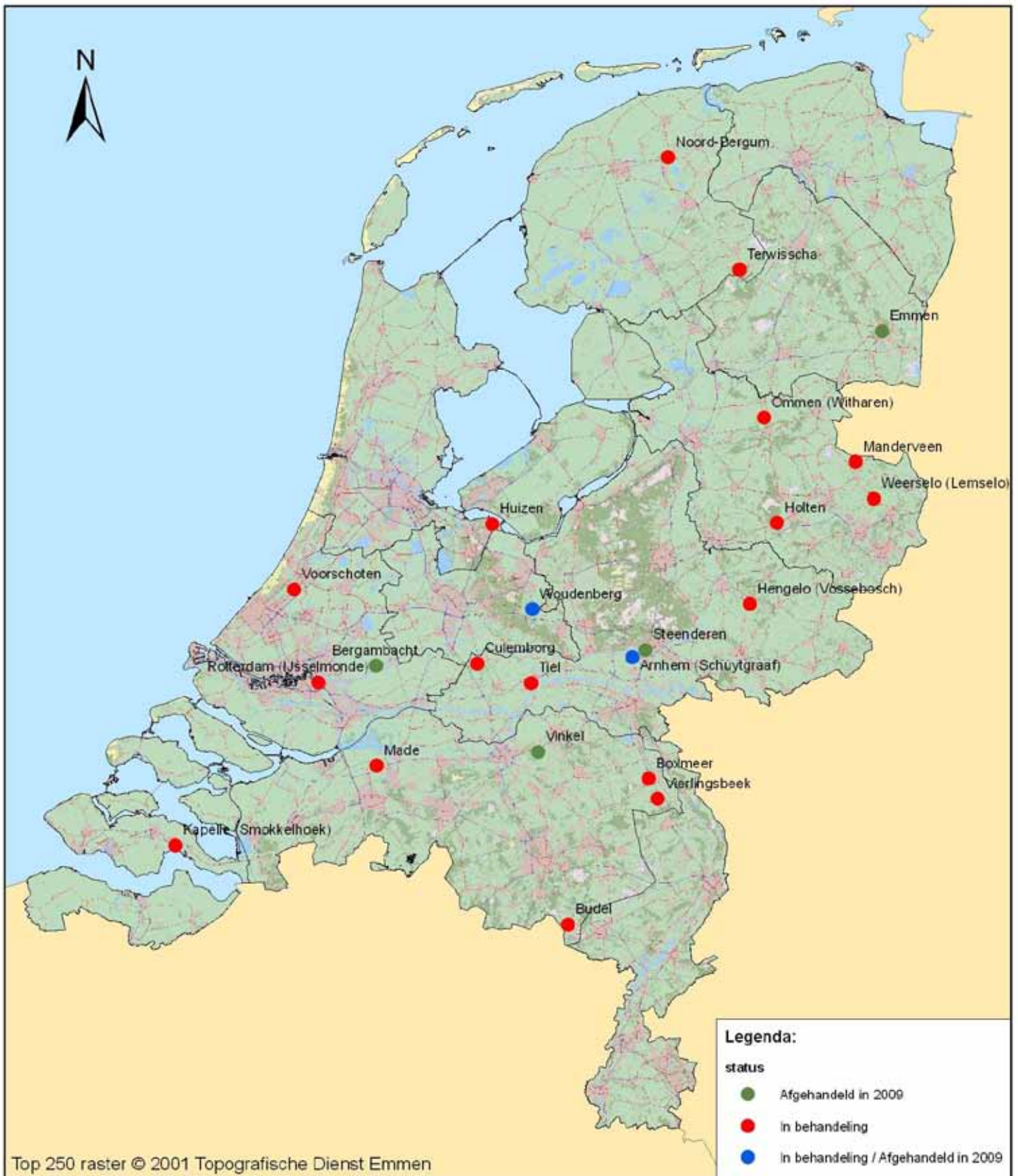
Projectnaam	project-nummer	nummer verzoek*)	aantal belanghebbenden	soort schade**)	datum ontvangst	datum advies	datum hoorzitting	datum eindbericht
Friesland								
Terwisscha	02.003	01	36	L	01-12-04			
		02	8	L	03-01-05			
		03	5	L	03-02-05			
		04	2	L	17-03-05			
		05	1	L	04-05-05			
Noord-Bergum	02.004	01	1	L	01-12-04			
		02	ca. 100	L	25-01-05			
Drenthe								
Emmen	03.004	20	1	L	16-06-09	30-09-09		16-11-09
Overijssel								
Weerselo (Lemselo)	04.020	01	div.	L	12-10-01			
Holten	04.023	01	div.	L	28-07-05			
Ommen (Witharen)	04.024	01	div.	L	11-04-07			
Manderveen	04.022	01	div.	L	23-07-09			
Gelderland								
Arnhem (Schuytgraaf)	05.021	01	1	G	29-01-07	04-09-09		08-10-09
		02	1	G	20-11-08			
		03	1	G	29-04-09			
Steenderen	05.022	01	1	N	26-10-07	24-04-09		10-06-09
Tiel	05.023	01	div.	G	18-08-08	05-11-09		
Culemborg	05.024	01	1	T	02-10-08			
		02	1	T	11-03-09			
		03	1	T	02-10-08			
Hengelo	05.025	01	1	B	18-11-09			
Utrecht								
Woudenberg	06.004	01	1	L	26-10-06	28-01-09		27-05-09
		02	1	L	10-07-07		28-01-09	27-05-09
		03	1	L	18-06-09			
Noord-Holland								
Huizen	07.007	01	1	T	09-03-09			
Zuid-Holland								
Bergambacht	08.016	01	7	L+G	14-11-07	09-12-09		26-01-10
Voorschoten	08.017	01	1	G	13-11-08			
Rotterdam (IJsselmonde)	08.018	01	2	T	03-02-09			
Zeeland								
Kapelle	09.006	01	1	G	26-09-08			
Noord-Brabant								
Budel	10.026	01	86	L	28-02-00			
		02	2	L	26-09-01			
		03	2	L	20-11-07			
Boxmeer	10.027	01	groot aantal	L	03-10-06	28-10-09		
		02	28	L	03-03-08	28-10-09		
		03	21	L	27-11-08	28-10-09		
		04	01	L	15-12-08	28-10-09		
		05	01	L	15-01-09	28-10-09		
Vierlingsbeek	10.028	01	20	L	23-04-03			
Vinkel	10.036	01	1	L	06-12-05	27-11-08		14-01-09
Made	10.038	01	1	G	15-10-09			

*) Voor een project kunnen meerdere verzoeken om onderzoek ingediend worden door verschillende belanghebbenden. Binnen een project krijgen verzoeken op volgorde van binnenkomst een nummer.

**) L = Landbouwschade; G = Gebouwschade; N = Natuurschade; B = Bosschade; T = Schade aan terrein

Bijlage 1 - 3

Overzichtskaart van de projecten in 2009

Deel 2 Terugblik op 15 jaar CDG

Vooraf

Hoofdstuk 2 van deel 1 van dit jaarverslag belicht de gevolgen van het van kracht worden van de Waterwet voor de CDG. Belangrijk in dit verband is het besluit van de provincies de CDG te laten opvolgen door de AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG). De formele instelling hiervan, op basis van de Provinciewet, heeft in 2009 nog niet zijn beslag kunnen krijgen. De CDG beschouwt 2009 echter als haar laatste formele jaar en vindt hierin aanleiding om in een aan het jaarverslag 2009 toegevoegd deel 2 terug te kijken op haar ongeveer vijftienjarige bestaan.

In het eerste hoofdstuk van dit deel passeren diverse onderwerpen waaraan de commissie in haar jaarverslagen aandacht besteedde, in samengevatte vorm de revue.

Het tweede hoofdstuk van deel 2 geeft een samenvattend overzicht van de adviezen die de CDG heeft opgesteld met de daarmee gemoeide kosten.

1. Onderwerpen door de jaren heen

Instelling van de CDG

Tot eind 1994 fungeerde de door het rijk ingestelde Technische Commissie Grondwaterbeheer (TCGB). De TCGB adviseerde zowel bij de verlening van vergunningen voor grondwateronttrekkingen als over het regelen van schade veroorzaakt door grondwateronttrekkingen. Als onderdeel van de decentralisatie van rijkstaken heeft het rijk in 1994 besloten de TCGB op te heffen en elke provincie in de gelegenheid te stellen een eigen commissie in te stellen die advies kan uitbrengen over schade door grondwateronttrekkingen. Hiertoe is in 1994 de Grondwaterwet aangepast. Met uitzondering van Fryslân zijn alle provincies overeengekomen om te werken met één gezamenlijke commissie: de Commissie van Deskundigen Grondwaterwet (CDG). De CDG is formeel ingesteld in september 1996. De TCGB heeft zich nog ontfermd over de verzoeken voor het opstellen van schadeadviezen die vanaf oktober 1994 zijn ingediend; ze heeft deze werkzaamheden overgedragen aan de CDG zodra deze was ingesteld. De CDG heeft de uitgangspunten en werkwijze van de TCGB overgenomen. Fryslân heeft zich in 2004 bij de andere provincies aangesloten; vanaf dat moment werkte de CDG dus voor alle 12 provincies.

In 1995 en 1996 betroffen de verzoeken om onderzoek door de CDG voornamelijk gewas- en veedrenkschade; wel vermoedde de commissie een toename van het aantal verzoeken waarin het om gebouwschade ging. Bij de start van de CDG waren de 30 verzoeken vrijwel uitsluitend afkomstig uit Overijssel (14 verzoeken die gewas- en/of veedrenkschade betreffen) en Noord-Brabant (12 verzoeken, waarvan 6x gewas- en/of veedrenkschade en 6x gebouwschade). In 1999 was er een sterke

groei van verzoeken om onderzoek naar bosschade. Dit bleek echter geen structurele verschuiving in het werkpakket van de commissie in te luiden. Vanaf 2003 vermoedde de commissie wederom een toenemend aantal verzoeken om onderzoek naar schade door grondwateronttrekking aan bebouwing; het gaat dan vaak om tijdelijke bronbemalingen. In de praktijk is dit aantal echter vrij constant gebleven.

De eerste onderzoeksvragen

In het eerste, gecombineerde jaarverslag 1995/1996 formuleert de CDG twee algemene onderzoeksvragen:

- De eerste betreft geconstateerde verschillen tussen de met een model berekende verlaging van de grondwaterstand door een grondwateronttrekking en de verlaging van de grondwaterstand die volgt uit het verschil tussen gekarteerde vroegere en huidige waterhuishoudkundige situatie. Met maatwerk tracht de commissie dergelijke verschillen grotendeels te nivelleren. Zo worden bijvoorbeeld irreële omstandigheden die bij de reconstructie van de uitgangssituatie zouden ontstaan als berekende verlagingen worden gesupponeerd op actuele, gemeten, waar nodig gecorrigeerd;
- De tweede vraag betreft het feit dat in gebieden waar geen aanwijsbare grondwateronttrekkingen of ingrepen in de waterhuishouding hebben plaatsgevonden, de grondwaterstand toch vrij algemeen is verlaagd met ca. 20 cm. Algemeen wordt verondersteld dat deze verlaging, die men aanduidt met de term achtergrondverdroging, veroorzaakt wordt door cumulatie van effecten van een groot aantal ingrepen, die geen afzonderlijk meetbare ver-

lagingen veroorzaken. Hierbij kan ondermeer gedacht worden aan de invloeden van verstedelijking, bebossing, toename verdamping van landbouwgewassen en waterhuishoudkundige ingrepen. Achtergrondverdroging is voor de commissie een belangrijk fenomeen. Ze hanteert als uitgangspunt dat er geen reden is voor de onttrekker voor vergoeding van de schade door het deel van een geconstateerde grondwaterstandsverlaging dat moet worden toegeschreven aan achtergrondverdroging.

Ook in 2009 zijn deze problemen nog uiterst actueel.

Commissie Gebouwschade Alblasserwaard en Vijfheerenlanden

De leden van de CDG en het secretariaat van de CDG vormen samen ook de Commissie Gebouwschade Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (CGAV) met secretariaat. Het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, thans Waterschap Rivierenland, en Hydron Zuid-Holland, thans Oasen, hebben eind 1997 een overeenkomst gesloten om verzoeken om vergoeding van schade aan gebouwen gemeenschappelijk te behandelen in het gebied waar deze partijen samen werkzaam zijn. Binnen dit gebied kan sprake zijn van een samenloop van invloeden van enerzijds door het waterschap uitgevoerde dijkversterkingen, peilaanpassingen, peilverlagingen en weg(re)constructies en anderzijds door grondwateronttrekkingen van het waterbedrijf. Omdat de dijkversterkingen grotendeels zijn voltooid en de omvang van grondwateronttrekkingen door Oasen in het werkgebied van de CGAV al jaren stabiel is, zijn Rivierenland en Oasen voornemens om de CGAV op te heffen zodra de CDG formeel is opgevolgd door de AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG).

Minisymposium

De CDG is ingesteld met ir. G.A. Oosterbaan als eerste voorzitter. Ir. A. Grijns heeft de heer Oosterbaan in 2004 opgevolgd. Ter gelegenheid van deze wisseling van de wacht organiseerde de CDG een minisymposium in het Watermuseum in Arnhem. Het doel van de bijeenkomst was een gedachtewisseling te

entameren met diverse betrokkenen over de werkwijze en de positie van de commissie, dit in verband met de vele ontwikkelingen in wetenschap en beleid.

Professor Feddes (WUR), toen nog geen lid van de commissie, sprak de verwachting uit dat nieuwe technieken zoals Waterpas (zie de paragraaf landbouwschade verderop) in het werk van de commissie toegepast kunnen worden, maar plaatste wel een kanttekening in verband met de grote hoeveelheid hiervoor noodzakelijke gegevens.

Professor Verruijt (TUD) schetste de grondmechanische aspecten als het gaat om verlaging van de grondwaterstand en onderstreepte hierbij het belang van een onafhankelijke commissie die voor burgers en bedrijven op kosten van de overheid schadekwesties uitzoekt.

De heer De Graeff, algemeen directeur van Natuurmonumenten, pleitte voor een verbrede taakstelling van de commissie onder provinciale regie en niet te wachten op de Waterwet.

De heer Driesprong (V&W) lichtte alvast een tipje van de sluier op over de plannen van het kabinet om te komen tot een integrale Waterwet. Daarin zou zeker ook een voorziening voor schaderegelingen worden opgenomen. In de paragraaf Waterwet in hoofdstuk 2 van deel 1 van dit jaarverslag valt te lezen hoe dit zijn beslag heeft gekregen.

In de afsluitende discussie bleek er brede steun te zijn voor een in de toekomst door de overheid ingestelde landelijk opererende deskundigencommissie met een verbrede taakstelling. In de vorm van de ACSG wordt de CDG inderdaad opgevolgd door een landelijk opererende deskundigencommissie, zij het dat de taakstelling ten opzichte van de CDG niet is verbreed.

Publieksinformatie en overleg met partijen

Al vrij kort na de instelling van de CDG heeft deze onder de titel 'Informatie over de werkwijze bij schadezaken' een brochure uitgebracht en deze naderhand omgebogen tot de folder 'Schade..... en dan?'. In 2007 heeft de commissie vervolgens een website (www.grondwater-cdg.nl) online gezet. Desalniettemin heeft de commissie de indruk dat vooral

individuele eigenaren van gebouwen die schade ondervinden als gevolg van een (tijdelijke) grondwateronttrekking, niet altijd op de hoogte zijn van de mogelijkheid tot onafhankelijke advisering door de CDG zonder dat hier voor hen kosten aan zijn verbonden. De commissie heeft geanticipeerd op de toenemende mondigheid van de burger. Deze kan leiden tot een versterkt claimgedrag met als mogelijke resultanten een toename van het aantal verzoeken aan de CDG om onderzoek en intensere discussies met partijen. Ook het feit dat partijen meer dan voorheen willen worden betrokken bij de totstandkoming van de adviezen, lijkt hiermee samen te hangen. De commissie heeft in een notitie vastgelegd hoe ze in het overleg met partijen binnen de wettelijke mogelijkheden streeft naar maximale openheid en transparantie. De commissie toont bij dit overleg niet aan onafhankelijkheid, objectiviteit en procedurele zorgvuldigheid. Kort gezegd is in de notitie vastgelegd dat in het eerste stadium van onderzoek het secretariaat van de commissie in overleg kan treden met belanghebbenden. Dit overleg is dan gericht op het vergaren van informatie en kennis van de lokale situatie. Zo wordt bevorderd dat de beschrijving van de fysieke werkelijkheid zo goed, snel en efficiënt mogelijk wordt benaderd. Vervolgens vormt de commissie zich op grond van de verzamelde gegevens en eventueel aanvullende berekeningen een oordeel over de eventuele causaliteit en omvang van de schade. Dit wordt vastgelegd in een aan partijen uit te brengen advies. Daarna kunnen partijen zo nodig bedenkingen inbrengen en vragen om een zitting. Naar aanleiding daarvan kan de commissie besluiten het advies aan te passen en een nader advies uit te brengen.

Mandaat commissie

In 1997 heeft de CDG maar liefst 28 verzoeken om onderzoek in behandeling gekregen, waarbij het vaak voorkwam dat verschillende verzoeken betrekking hadden op één ontzekking. De meeste verzoeken konden in de vorm van het afgeven van een advies binnen 12 maanden worden afgerond. De commissie constateerde dat in veel gevallen de advisering wordt bemoeilijkt omdat voldoende meetgegevens ontbreken. De commissie heeft hier aandacht voor gevraagd en in

enkele gevallen partijen geadviseerd bij het inrichten van een meetnet.

De CDG stelt zich in 1997 op het standpunt dat ze het niet aanwezig zijn van een ontzekkingsvergunning op basis van de Grondwaterwet niet als beletsel ziet om een schadeadvies uit te brengen. Uiteraard is het aan de provincie om in een dergelijk geval de commissie te benaderen met een verzoek om onderzoek. Toch betreft het hier werkzaamheden die naar de letter van de Grondwaterwet niet tot het mandaat van de commissie behoorden. Dit geldt ook voor andere werkzaamheden die de commissie heeft verricht, zoals advisering aan diverse schadecommissies die zich moeten uitspreken over grondwaterschadezaken, schade die kan ontstaan door intrekking van een vergunning of advisering bij de voorbereiding van ontzekkingen, bijvoorbeeld over het inrichten van een meetnet. In 1998 hebben de provincies een werkgroep ingesteld die namens de provincies een standpunt moest innemen over in hoeverre de CDG zich kon bezighouden met taken die vallen buiten de strikte advisering over vermeende schade door ontzekkingen (of infiltraties) waarvoor een vergunning is afgegeven. Voor zover bekend is dit standpunt nooit bepaald. Vragen over het mandaat van de commissie zijn echter tot en met 2009 blijven bestaan. De provincies interpreteren het mandaat niet allemaal op gelijke wijze.

Kwaliteitszorg

De commissie opereerde binnen het vigerend beleid en regelgeving, streefde een wetenschappelijke onderbouwing van de adviezen na, maar wilde de kosten van het onderzoek binnen de perken houden en daarom pragmatisch te werk gaan. Zij richtte zich op acceptatie van de adviezen door partijen, met dien verstande dat ze de rechterlijke toets kunnen doorstaan.

Het ontbrak lange tijd aan een samenhangend beeld van de gewenste kwaliteit van het werk en de producten; dit werd als een omissie gezien. Om inhoudelijk op een uniforme, deskundige en onafhankelijke wijze te kunnen adviseren, heeft de CDG algemene richtlijnen geformuleerd en, wanneer een geactualiseerd overzicht of inzicht gewenst was, "notities" of gedragslijnen opgesteld.

De inhoud ervan varieerde sterk: van protocol behandeling schadeverzoek, juridische uitgangspunten tot bosschade. De commissie concludeerde in 2004 dat de samenhang tussen de protocollen en notities en de wijze waarop een systematische beheersing ervan plaats kan vinden, nog ontbrak en dat een meer gefundeerd, gericht en geborgd systeem van kwaliteitszorg gewenst was.

In 2005 heeft de commissie daarom een start gemaakt met het opstellen van een handboek

kwaliteitszorg. Dit handboek beschrijft de verantwoordelijkheid van de commissie waarbij aandacht is besteed aan haar beleid en doelstellingen, aan de wijze waarop dit wordt ingevuld en aan hoe taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn verdeeld. Ook het werkproces dat via onderzoek tot het opstellen van een advies leidt, is beschreven. Zo heeft de commissie een werkwijze vastgesteld voor het samenspel tussen commissie en secretariaat vanaf het moment van het opstellen van een concept-advies door het

secretariaat tot en met de formele aanbieding van het advies door de voorzitter aan partijen. Sinds 2008 werkt de commissie met portefeuillehouders. Hierbij onderscheidt de commissie als aandachtgebieden landbouw, gebouwen en infrastructuur en bosbouw. De portefeuillehouder toetst onder meer of de uit te brengen adviezen op deskundige wijze zijn opgesteld en of ze uniform en transparant zijn.

Ten behoeve van haar onderzoek besteedde het secretariaat regelmatig deelonderzoeken uit. Het kon gaan om bijvoorbeeld het laten verrichten van hydrologisch onderzoek, het uitvoeren van een gedetailleerde bodemkartering of het laten taxeren van herstelkosten van schade aan bebouwing of infrastructuur door een onafhankelijk taxateur. De commissie heeft zich lange tijd gericht naar de voorwaarden en richtlijnen van de opdrachtnemer. Omdat steeds meer de behoefte werd gevoeld om aan de opdracht eigen voorwaarden te verbinden, is een document met voorwaarden tot het aangaan van een overeenkomst opgemaakt. Ook heeft de commissie voorwaarden opgesteld tot het leveren van digitale bestanden aan opdrachtnemer.

De CDG beschouwt het kwaliteitshandboek als een groeidocument; afhankelijk van omstandigheden die zich voordoen worden delen toegevoegd of aangepast.

De CDG heeft geen aanleiding gezien om naast het gehanteerde systeem van kwaliteitsborging tot een ISO-gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem over te gaan.

Landbouwschade

In 1997 signaleert de commissie dat ten behoeve van de bestrijding van de verdroging in natuurgebieden, de landbouw hier en daar met nattere omstandigheden zal worden geconfronteerd. Het ontbreekt aan een wetenschappelijke grondslag voor de berekening van de hierdoor te verwachten natschade. De commissie dringt erop aan onderzoek te laten starten om hier verbetering in aan te brengen, mede omdat ze verwacht dat drinkwaterbedrijven vaker grondwater zullen infiltreren. Hierbij kan natschade ontstaan waarover de commissie dan kan worden

gevraagd advies uit te brengen. Genoemde wetenschappelijke grondslag is er echter ook in 2009 nog niet! De verwachte toename van door drinkwaterbedrijven veroorzaakte 'infiltratieschade' is echter ook uitgebleven. Voor het berekenen van natschade als gevolg van verdrogingbestrijding in natuurterreinen is het echter nog steeds een belangrijke onderzoeksvraag.

In 1999 maakt de CDG voor het eerst melding van het project 'Waterpas', waarin enkele DLO-instituten samenwerken. Waterpas koppelt een aantal modellen die gezamenlijk de in euro's uit te drukken opbrengstderving berekenen. Belangrijk verschil met de door de TCGB opgestelde tabellen die de commissie tot op heden gebruikt, is dat Waterpas de bedrijfsvoering op een dynamische wijze in de berekeningen betreft.

De CDG gaat in haar jaarverslag 2001 uitgebreid in op de vergoeding van landbouwschade in relatie tot ontwikkelingen in de landbouw. Ze stelt zich hierbij de vraag of de systematiek van schadevergoeding voor met name de melkveehouderij nog wel past bij de structuurverandering die in de landbouw plaatsvindt als gevolg van nationale en Europese milieu- en mestregelgeving, de toenevende ruimtedruk en het streven naar meervoudig grondgebruik. De conclusie luidde dat veel hiermee samenhangende aspecten buiten het regime van de Grondwaterwet en de daarmee verbonden wet- en regelgeving voor schadevergoeding bij grondwateronttrekking liggen. De discussie binnen de CDG is uitgekristalliseerd in de notitie 'Grondslagen voor het vaststellen van verdrogingschade op veehouderijbedrijven'. Hierin stelt de CDG vast dat schadevergoeding op basis van kosten van aankoop van vervangende voederwaarde het meest geëigend is. Uitgangspunt hierbij is dat de door de commissie te volgen werkwijze hiermee objectief, traceerbaar en transparant is en ook de verwachting dat, mocht een betrokken partij na advisering door de CDG om een rechterlijke uitspraak vragen, het advies van de commissie de gerechtelijke toets kan doorstaan.

Bij het vaststellen van de landbouwschade spelen de al genoemde TCGB-tabellen een

centrale rol. Deze zijn eind tachtiger jaren opgesteld, ongeveer tegelijk met de HELP-tabellen die de toenmalige Landinrichtingsdienst, nu DLG, gebruikte voor het bepalen van landbouwkundige rendementen van in landinrichtingsprojecten uit te voeren waterhuishoudkundige maatregelen. Omdat DLG het secretariaat van de CDG verzorgt, gebruikt deze dienst voor vergelijkbare toepassingen dus verschillende tabellen. Commissie en DLG hebben overwogen te onderzoeken of het mogelijk is de tabellen te integreren. Dit idee werd echter overvleugeld door het idee de systematiek grondiger te herzien of eventueel te vervangen. Hierbij zou het al genoemde Waterpas een belangrijke rol kunnen spelen. Dit laatste blijkt echter een omvangrijk (wetenschappelijk) onderzoekstraject te vergen en is daarom nog niet van de grond gekomen. Hoofdstuk 3 van deel 1 van dit jaarverslag dat de interne ontwikkelingen in 2009 beschrijft, gaat hier verder op in.

Gebouwschade

Al bij de instelling van de CDG lagen er verzoeken om onderzoek naar schade aan bebouwing als gevolg van grondwateronttrekking. Het aantal van dit type verzoeken zou naar verwachting geleidelijk toenemen. Het werkterrein van de commissie verplaatst zich dan van het landelijk gebied ook naar de bebouwde omgeving. Bij de behandeling van verzoeken naar aanleiding van gebouwschade heeft de commissie regelmatig te kampen met te weinig gegevens. Vaak gaat het daarbij om bronbemalingen, waarvoor alleen een registratieplicht geldt. Het al dan niet aanwezig zijn van een causaal verband tussen bronbemaling en schade is dan moeilijk aantoonbaar. In een enkel geval heeft de commissie op basis van beperkte en afgeleide gegevens weliswaar geconcludeerd dat geen causaal verband tussen bronbemaling en schade aantoonbaar lijkt, doch op grond van andere bevindingen heeft de commissie een causaal verband ook niet kunnen uitsluiten. In dat geval neigt de commissie naar het standpunt dat er onvoldoende basis is om de kosten van herstel van de schade voor belanghebbende te laten zijn.

In 2005 heeft de CDG in een brief aan de provincies de problematiek van het ontbreken

van meetgegevens onder de aandacht gebracht. Alleen de provincie Gelderland heeft hierop gereageerd door toe te zeggen er bij de actualisering van de Grondwaterverordening aandacht aan te besteden. Het onderwerp is nog steeds actueel, te meer omdat vergunningen voor bronbemalingen sinds het van kracht worden van de Waterwet op 22 december 2009 niet meer door de provincies, maar door de waterschappen worden afgegeven. De commissie hoopt dat deze bij het afgeven van vergunningen voor onttrekkingen hier voldoende aandacht voor hebben. Ook heeft de commissie ervaren dat, ook al is het inrichten en waarnemen van relevante met de onttrekking samenhangende gegevens in de vergunningsvoorwaarden goed vastgelegd, het handhaven ervan door het bevoegd gezag wel eens tekortschiet.

Tot enige jaren geleden ging het bij gebouwschade als gevolg van grondwateronttrekkingen vrijwel uitsluitend om op staal² gefundeerde panden. Schade treedt hierbij in de regel al binnen een jaar na de stijghoogteverlaging op. De laatste jaren krijgt de commissie in toenemende mate te maken met schade aan op palen gefundeerde panden. Bij gebruik van betonnen palen zal schade meestal zijn terug te voeren op constructiefouten en zelden het gevolg zijn van grondwateronttrekkingen. Bij houten paalfundering manifesteert de gebouwschade zich vaak eerst na 10 à 20 jaar van droogstand van de paalkoppen door aantasting door schimmels of eventueel bacteriën. De commissie maakt bij de beoordeling van dergelijke schadegevallen gebruik van de inzichten en methoden die de schadecommissie van het Waterschap Fryslân heeft ontwikkeld.

Bosschade

In 1999 ontving de CDG 12 verzoeken om onderzoek naar bosschade in Gelderland. De commissie beschikte destijds slechts over een beperkt aantal 'houtbijgroefgrafieken' en zag in genoemde Gelderse verzoeken aanleiding om Alterra te vragen deze uit te breiden. Dat is in 2000 gebeurd. In 2001 heeft Alterra een applicatie ontwikkeld om de beschikbare database met groeigegevens van bomen interactief te kunnen raadplegen. De eventuele economische

² Bij fundering op staal rusten de muren van een pand op een voet die voor het verkrijgen van voldoende draagkracht, is verbreed. Dit vereist een goede ondergrond. Indien hier klei of veen in voorkomt kan deze als gevolg van een grondwaterstandsverlaging samendrukken wat tot schade kan leiden aan hierop staande panden als deze op staal zijn gefundeerd.

schade door een vermindering in houtinkomsten kan met de database en deze applicatie op een snelle en uniforme wijze worden vastgesteld.

Ook ontbrak het de commissie aan instrumentarium voor de vaststelling van andere aspecten van schade aan bossen dan houtbijgroei als gevolg van grondwaterstandsverlaging. Hierbij kan gedacht worden aan vitaliteit, landschappelijke waarde, ziekte en kosten van opruimen en aanplant van

bos. Voor de ontwikkeling van het gewenste instrumentarium heeft de CDG in 1999 een werkgroep ingesteld waar in ook deskundigen van diverse andere organisaties werden opgenomen. De werkgroep heeft haar rapport in 2000 aan de commissie aangeboden. Die heeft de hierin voorgestelde werkwijze getoetst. Dit leidde tot enige aanpassing waarna het rapport in januari 2002 definitief is vastgesteld. Hierin gaat – uiteraard – de voorkeur uit naar het ondervangen van schade door meestal het treffen van compenserende maat-

regelen. De kosten hiervan kunnen dan als schade worden aangemerkt. De economische schade kan worden bepaald uit het verschil in inkomsten tussen de situatie zonder en met grondwateronttrekking. De ecologische schade kan worden bepaald via de vergoedingsystematiek van het Programma Beheer (verschil in bijdrage of opgelegde strafkorting).

Voor landschappelijke schade is de methode Raad een optie als het gaat om verloren gaan van solitaire bomen. Tenslotte kan in de belastingsfeer schade optreden (onttrekking aan Natuurschoonwet).

Toepassing van de ontwikkelde methodiek brengt de commissie in 2004 en na de afhandeling van de laatste adviezen over bosschade opnieuw in 2006 tot de conclusie dat de berekende, te vergoeden schade bij bosschadeprojecten beperkt is en niet in een goede verhouding staat tot de kosten die zijn gemoeid met het opstellen van het schadeadvies door de CDG. Mogelijk is dit ook de reden dat de commissie naderhand nog slechts af en toe nieuwe verzoeken om onderzoek naar bosschade heeft ontvangen.

Juridische aspecten

In 2000 heeft de CDG het rapport "Schadevergoeding op grond van artikel 35 Gww" uitgebracht. Hierin spreekt ze zich uit over een aantal juridische aspecten:

Vergoeding kosten inhuur deskundigen door partijen

In 1999 heeft de CDG een standpunt ingenomen over vergoeding van kosten van opdrachten door partijen van deskundigen. De commissie onderscheidt deskundigen die worden ingeschakeld in verband met

1. aansprakelijkheidsstelling of vaststelling van causaliteit voorafgaand aan een advies van de CDG en
2. de procedurele behandeling van bedenkingen tegen een advies van de CDG.

De CDG concludeert dat kosten ad. 1 niet voor vergoeding in aanmerking komen omdat juist de CDG is ingesteld om hiernaar, op kosten van de provincies, onderzoek te doen. De CDG stelt dat kosten ad. 2 behoren te worden vergoed als de inzet van de deskundige leidt tot aanpassing van het CDG-advies.

Verjaringstermijnen

In 1999 besteedt de commissie uitgebreid aandacht aan het aspect van verjaring van schade. Hiervoor dient in principe het Nieuw Burgerlijk Wetboek (NBW) te worden gevolgd. Artikel 3:310 van het NBW noemt twee verjaringstermijnen: 5 en 20 jaar. De vijfjarige termijn vereist dat de benadeelde met de schade en met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is. Voor de twintigjarige termijn is alleen het tijdstip van ontstaan van de schade van belang. De vereiste van bekendheid met de schade en de aansprakelijke persoon geldt in dit geval niet.

Het al of niet bekend zijn met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon bepaalt dus of de vijfjarige termijn of de twintigjarige termijn gehanteerd moet worden. Hier is sprake van een groot 'grijs' gebied, waarbij het al of niet bekend zijn met de schade moeilijk is aan te tonen. Vooral bij de veelal niet visueel waarneembare landbouwschade (de opbrengstvermindering is meestal beperkt ten opzichte van de natuurlijke variatie in opbrengst) zijn hiervoor nauwelijks of geen objectieve maatstaven aanwezig. De keuze voor een vijfjarige of een twintigjarige termijn zal altijd min of meer willekeurig zijn. Bij een strikte toepassing van art. 3:310 NBW zouden binnen eenzelfde schadegebied voor verschillende belanghebbenden verschillende verjaringstermijnen toegepast moeten worden. Zelfs is het niet ondenkbaar dat op grond van het al of niet bekend zijn met de schade voor verschillende percelen van dezelfde belanghebbende verschillende verjaringstermijnen gelden. Op pragmatische gronden heeft de commissie geadviseerd uit te gaan van een verjaringstermijn van 10 jaren voorafgaand aan het tijdstip van indienen van het verzoek om onderzoek.

Rentevergoeding

De ingangsdatum voor de renteberekening is afhankelijk van de wijze waarop de schade wordt berekend: abstract of concreet.

Bij een abstracte schadeberekening gaat de commissie uit van een gemiddelde situatie voor de benadeelde en dient renteberekening plaats te vinden vanaf het moment van het ontstaan van de schade. Deze abstracte benadering wordt veelal toegepast bij de berekening van landbouwschade (gewas- en

veedrenkschade) en van bosschade. Als ingangsdatum van de renteberekening hanteerde de commissie vóór 2000 de datum van het indienen van het verzoek om onderzoek. Voor verzoeken die sindsdien zijn ingediend, gaat de commissie in haar adviezen uit van vergoeding van rente vanaf het moment van het ontstaan van de schade.

Bij een concrete schadeberekening wordt rekening gehouden met alle individuele omstandigheden van benadeelde en wordt de schade vaak door taxatie vastgesteld. Renteberekening vindt plaats vanaf het moment waarop de schade is getaxeerd of vanaf het moment waarop de herstelkosten daadwerkelijk zijn gemaakt. Deze berekening hanteert de commissie bij de berekening van gebouwschade.

Grensoverschrijdende schade

In 2001 heeft de provincie Noord-Brabant de CDG verzocht initiatief te nemen om de in de tachtiger jaren ingestelde Benelux Schadecommissie Grondwateronttrekkingen nieuw leven in te blazen. Dit in verband met de grensoverschrijdende effecten van de win-

ningen in Luijksgestel (NL) en Lommel (B). Vanaf november 2001 heeft een werkgroep voorbereidingen getroffen voor de instelling van een Permanente Gemengde Schadecommissie voor de behandeling van grensoverschrijdende schade. De Minister van Verkeer en Waterstaat heeft de CDG aangewezen als haar vertegenwoordiger. In 2005 is de laatste hand gelegd aan de “spelregels” van de op te richten Commissie. Op technisch vlak was overeenstemming bereikt over de benodigde aanvullende grensoverschrijdende hydrologische modellering. De afronding is in 2006 gestagneerd. Vanuit Vlaanderen noemde men als belangrijke oorzaak de reorganisatie van de Vlaamse overheden en daarmee gepaard gaande personele wisselingen. De commissie heeft echter moeten constateren dat, ondanks inspanningen van haar daartoe, de Benelux-commissie nooit operationeel is geworden. Omdat het toch in de rede ligt er vanuit te gaan dat de winning bij Lommel droogteschade teweegbrengt bij landbouwers op Nederlands grondgebied, rest hen nu waarschijnlijk weinig anders dan de kwestie voor te leggen aan de rechter.

2. Vijftien jaar CDG-Adviezen

Terugblik

Hoofdstuk 2 van deel 1 van dit jaarverslag belicht de gevolgen van het van kracht worden van de Waterwet voor de CDG. Belangrijk in dit verband is het besluit van de provincies de CDG te laten opvolgen door de AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG). De formele instelling hiervan, op basis van de Provinciewet, heeft in 2009 nog niet zijn beslag kunnen krijgen. De CDG beschouwt 2009 echter als haar laatste formele jaar en vindt hierin aanleiding om hieronder terug te kijken op haar ongeveer vijftienjarige bestaan. Dit hoofdstuk geeft een samenvattend overzicht van de adviezen die de CDG heeft opgesteld met de daarmee gemoeide kosten.

Aantallen uitgebrachte adviezen en aard van de schade

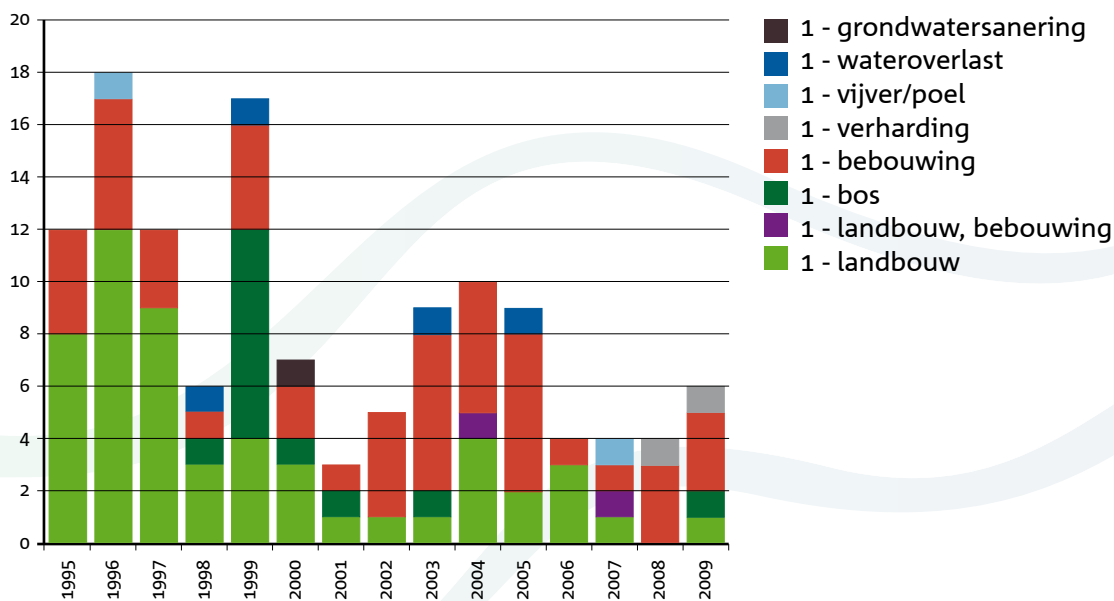
Tot en met 2009 heeft de CDG 218 verzoeken ontvangen om onderzoek te verrichten naar (vermeende) schade als gevolg van grondwateronttrekkingen en incidenteel infiltraties en op basis van de onderzoeksresultaten advies aan partijen uit te brengen over vergoeding van schade bij gebleken causaliteit. Daarnaast ontving de CDG twee verzoeken met een verzoek om een advies aan de commissie zonder dat er sprake was van schade als gevolg van een onttrekking of infiltratie van grondwater. Van de 218 verzoeken om advies die betrekking hadden op (vermeende) schade, hebben er 24 niet tot een advies geleid; 17 hiervan betroffen gebouwschade. Redenen voor het niet uitbrengen van een advies waren meestal dat de commissie het verzoek niet ontvangen verklaarde of dat partijen onderling alsnog overeenstemming over vergoeding van schade hadden bereikt.

Het gebeurde vaak dat naar aanleiding van

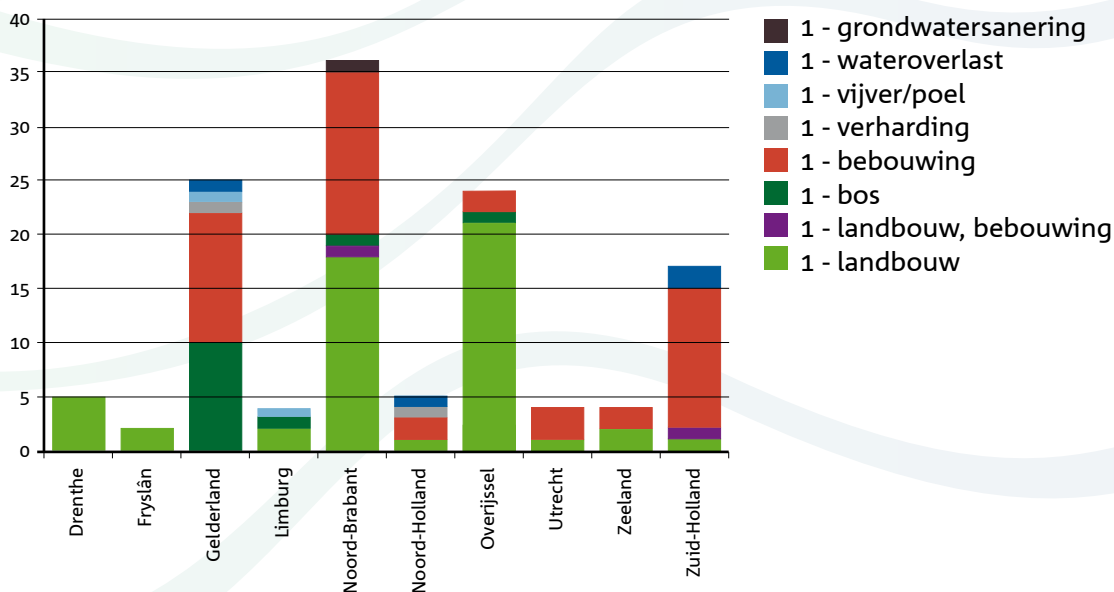
één onttrekking de commissie verschillende verzoeken om advies heeft ontvangen. De 218 ontvangen verzoeken hadden betrekking op 126 verschillende onttrekkingen. De tabel hieronder laat zien hoe de aard van de schade als gevolg van deze 126 onttrekkingen is verdeeld over de verschillende te onderscheiden categorieën.

Aard schade	Aantal
Bebouwing	49
Bos	13
Grondwatersanering	1
Landbouw	53
Landbouw, bebouwing	2
Verharding	2
Vijver/poel	2
Wateroverlast	4
Totaal	126

De volgende figuur laat zien in welke jaren de 'eerste' dan wel enige verzoeken voor de betreffende 126 projecten bij de commissie zijn ingediend. Het aantal onttrekkingen dat aanleiding gaf om te verzoeken om een advies in verband met het ontstaan van droogteschade in de landbouw, is al vrij snel afgenomen tot circa twee per jaar. Het aantal gevallen waarbij verzocht is om een advies dat betrekking heeft op schade aan bebouwing of verharding is door de jaren heen met ca. drie stuks vrij constant gebleven.

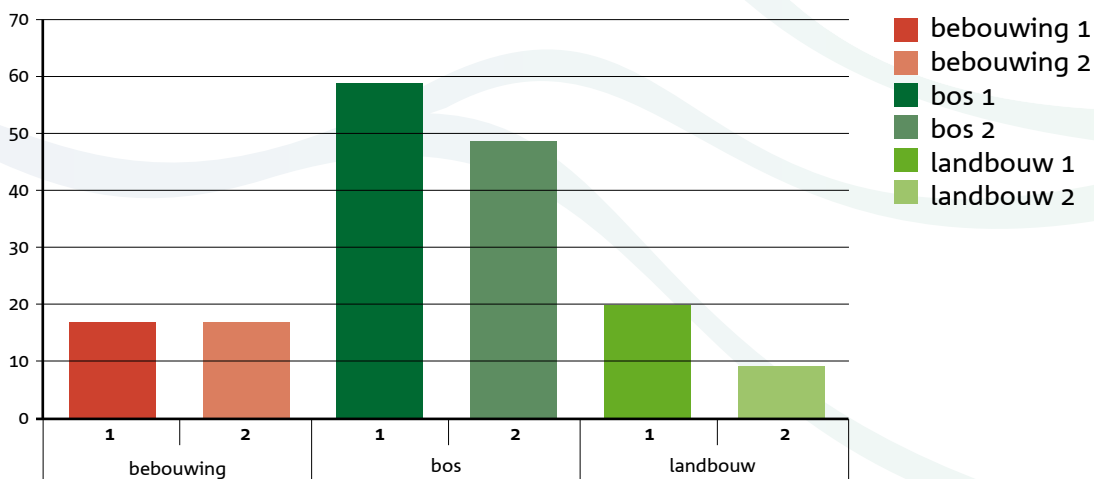
De figuur hieronder laat zien hoe de 126 'eerste' verzoeken, opgesplitst in de aard van de te onderzoeken schade, zijn verdeeld over de provincies.

Bijlage 2-1 laat het bijbehorende kaartbeeld zien. De meeste CDG-projecten bevinden zich in Noord-Brabant. Uit Groningen en Flevoland heeft de CDG geen verzoeken om een onderzoek in te stellen, ontvangen. In Noord-Brabant en Overijssel komen de meeste onttrekkingen voor naar aanleiding waarvan de CDG heeft geadviseerd over hierdoor ontstane schade aan de landbouw. Onderzoek naar vermeende schade aan bebouwing kwam het meest voor in Gelderland (steeds in het rivierengebied), Noord-Brabant en Zuid-Holland. Opvallend is dat de CDG geen adviezen heeft opgesteld over landbouwschade in Gelderland. Dit wil niet zeggen dat de landbouw in Gelderland geen schade ondervindt als gevolg van grondwateronttrekkingen. Voor veel onttrekkingen in Gelderland heeft de TCGB, de voorganger van de CDG een schadeadvies opgesteld.

Doorlooptijden

Onderstaande figuur laat zien wat de gemiddelde totale doorlooptijd in maanden van de belangrijkste categorieën adviezen is geweest. De doorlooptijd is gedefinieerd als de tijd die is verstreken tussen het moment waarop een provincie de commissie verzoekt om een advies op te stellen en het tijdstip waarop de commissie haar eindbericht heeft verzonden.

Op de horizontale as heeft de aanduiding 1 betrekking op eerste of enige verzoeken om schadeadvies naar aanleiding van een onttrekking; een 2 betreft de gemiddelde totale

doorlooptijd van eventuele tweede en latere aanvragen. Opvallend is de lange doorlooptijd van de totstandkoming van adviezen naar aanleiding van bosschade. Dit komt omdat de meeste aanvragen in één jaar, 1999, zijn ingediend en dat de commissie eerst een methodiek voor de vaststelling van de schade moest ontwikkelen. De gemiddelde totale afhandelingstijd voor de 49 vervolgaanvragen bij landbouwschade bedroeg met ruim negen maanden minder dan de helft dan die voor de 44 eerste aanvragen. Dit kan eenvoudig worden verklaard omdat de commissie bij de behandeling van vervolgaanvragen meestal kan terugvallen op de resultaten van onderzoek dat ze heeft verricht bij de afhandeling van eerste verzoeken. Voor gebouwschade zou iets vergelijkbaars mogen worden verwacht, maar dat blijkt niet het geval te zijn. Bovenstaande figuur betreft voor deze categorie 44 eerste en 22 vervolgaanvragen om onderzoek naar aanleiding van gebouwschade.

Op 1 februari 2010³ heeft de commissie nog 33 verzoeken voor het opstellen van een advies in behandeling die betrekking hebben op 19 onttrekkingen. Deze zijn beschreven in hoofdstuk 6 van deel 1 en zijn in tabelvorm opgenomen in bijlage 1-2. Hierin is af te lezen dat de behandelingsduur van nog niet afgesloten verzoeken om onderzoek naar landbouwscha-

de sterk oploopt. Deze bedroeg op 1 februari 2010 55 maanden. Dit is onder andere het gevolg van de omstandigheid dat DLG zich zag geconfronteerd met een overspannen

³ De commissie heeft haar eindbericht voor het project Bergambacht uitgebracht in januari 2010. Dit project is in dit jaarverslag beschouwd als in 2009 afgerond project.

arbeidsmarkt in het specialistische segment waarin de CDG opereert waardoor het een aantal jaren moeilijk bleek om voldoende gekwalificeerde medewerkers voor het secretariaat te werven. Als gevolg hiervan is er de laatste jaren enige keren sprake geweest van onderbezetting. Daarnaast komt het voor dat de commissie soms erg lang op gegevens van partijen moest wachten die nodig waren voor het voortzetten van haar onderzoek.

Kosten CDG en CDG-adviezen

De kosten van de totstandkoming van de CDG-adviezen hingen uiteraard direct samen met de tijd die aan het opstellen ervan moest worden besteed door secretariaat en commissie en van de eventuele noodzaak tot uitbesteding van voor het opstellen van een advies noodzakelijk onderzoek. Aan de opgestelde adviezen heeft het secretariaat gemiddeld bijna 200 uur per advies besteed. Kijken we naar de arbeidsinzet van het secretariaat voor adviezen op basis van een eerste verzoek, dan gaat het om globaal 160 uur voor een project met gebouwschade, 130 uur voor een project met bosschade en 420 uur voor een project met landbouwschade. Bij gebouwschade varieert dit van ca. 70 uur voor de eenvoudiger gevallen tot meer dan 400 uur voor onderzoeken die betrekking hebben op complete woonwijken. De totstandkoming van een advies over bosschade vergt 100 à 200 uur. Landbouwprojecten kosten de meeste inzet: 100 uur voor een advies dat hooguit enkele landbouwers betreft tot 800 uur voor grotere landbouwprojecten met een meer complexe hydrologie.

Hiernaast besteedden ook de commissieleden tijd aan de adviezen (overleg met het secretariaat en beoordeling van concepten). Globaal gaat het daarbij steeds om een inzet die in uren ca. 5% van die van het secretariaat bedraagt. Inclusief de kosten van de commissie zijn de personeelskosten in 2009 opgelopen tot ca. € 105 per uur.

Bij de indicaties uit voorgaande alinea's moet worden bedacht dat het gaat om onderzoek en advisering volgens in de Grondwaterwet vastgelegde procedures en dat de CDG als onafhankelijk instituut steeds adviezen met een kwaliteitsniveau nastreeft die een rechterlijke toets kunnen doorstaan. De inzet voor een

advies van de CDG laat zich daarom moeilijk vergelijken met die voor een door commercieel bureau meestal meer routinematig opgesteld advies. Op zich heeft de commissie oog voor de balans tussen onderzoeksinspanning en schadeomvang maar ze kan niet altijd voorkomen dat er sprake is van een naar verhouding grote onderzoeksinspanning. Dit is bijvoorbeeld het geval als tijdens het onderzoek naar causaliteit tussen vermeende schade en grondwateronttrekking blijkt dat de grondwateronttrekking niet of slechts voor een beperkt deel als veroorzaker van de schade kan worden aangemerkt.

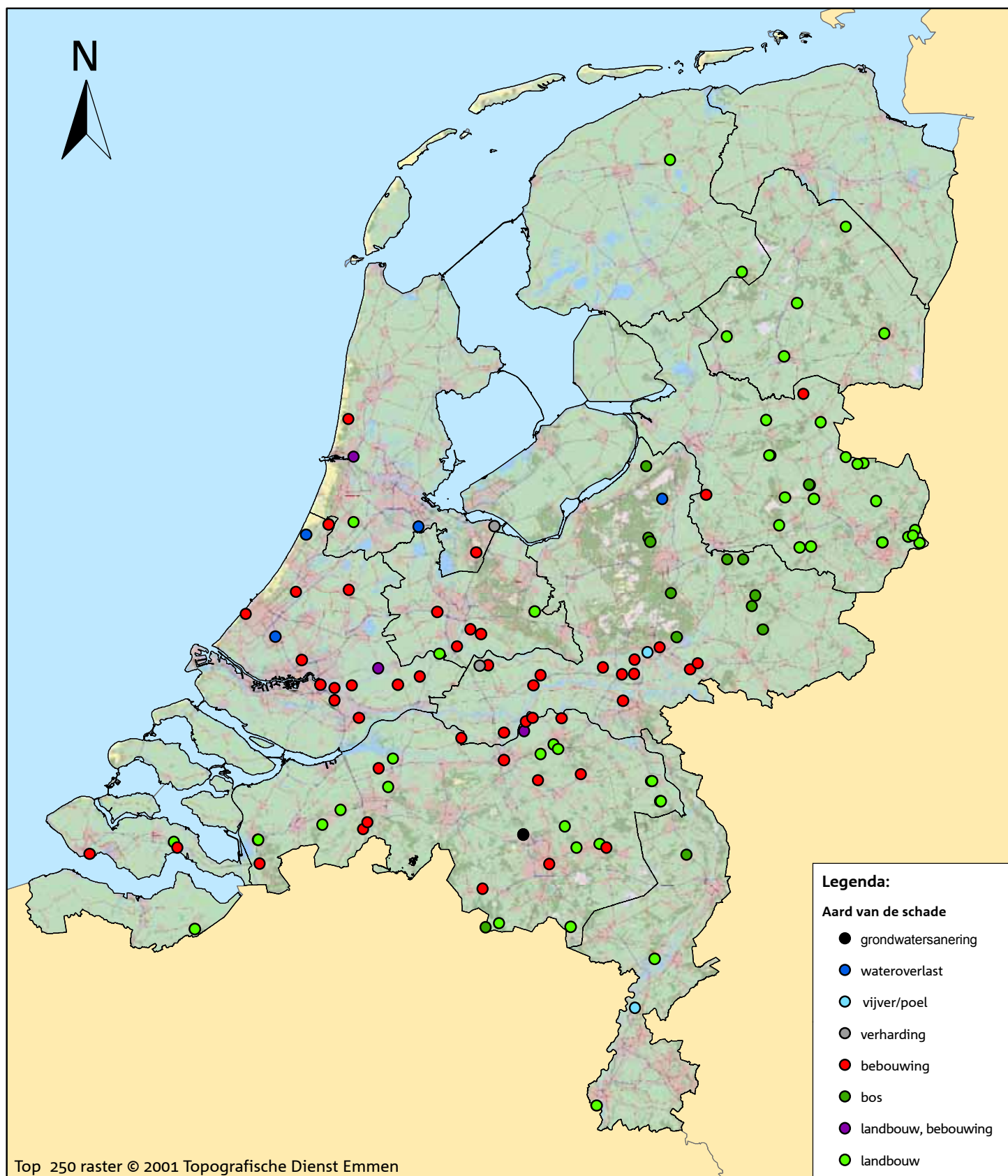
Verder werden in een aantal projecten kosten gemaakt voor uitbesteding van onderzoek. Indien bij een onderzoek naar gebouwschade causaliteit werd vastgesteld, schakelde het secretariaat vaak een taxateur in om de herstelkosten van de geconstateerde schade te ramen. Het opstellen van zo'n raming kostte in de regel € 2.500 à € 4.000. Hiernaast werd incidenteel bij gebouwschade opdracht verleend voor grondmechanisch onderzoek voor een bedrag tot globaal € 2.000 per keer. Voor landbouwprojecten is soms enig aanvullend hydrologisch onderzoek vereist. De kosten hiervan lagen meestal in de range van € 5.000 tot € 15.000. Belangrijker is dat voor het uitvoeren van een schadeberekening moet worden beschikt over een gedetailleerde bodemkaart. Die is vaak niet voorhanden. Het vervaardigen ervan kost in een doorsnee schadegebied op de zandgronden al gauw € 75.000 à € 90.000; soms nog aanzienlijk meer. In een klein gebied kan soms worden volstaan met een beperkte kartering die voor een bedrag tot € 5.000 kan worden verricht. Navolgende tabel geeft dit weer. Bedacht moet worden dat het indicaties van gemiddelde kosten betreft, waarbij per individueel project grote afwijkingen voorkomen.

Personele en commissiekosten CDG-projecten			
	landbouw	bebouwing	bos
gemiddeld	€ 50.000	€ 20.000	€ 15.000
klein	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
groot >	€ 100.000	€ 50.000	€ 25.000
Kosten uitbestedingen onderzoek (indicatief)			
	landbouw	bebouwing	bos
bodemkartering - groot >	€ 90.000		
bodemkartering - klein	€ 5.000		€ 5.000
aanvullende hydrologie - weinig	€ 5.000		
aanvullende hydrologie - meer	€ 15.000		
grondmechanisch onderzoek		€ 2.000	
raming herstelkosten - klein		€ 2.500	
raming herstelkosten - groot		€ 4.000	

De totale kosten van de CDG bedroegen de laatste jaren ongeveer € 400.000 per jaar. Hiervan werd globaal € 325.000 besteed aan het opstellen van schadeadviezen (incl. kosten van uitbestedingen van werkzaamheden aan derden zoals hierboven beschreven) en ca. € 75.000 aan 'algemene kosten'. Dit zijn in hoofdzaak kosten van het secretariaat ten behoeve van commissievergaderingen, de ontwikkeling van onderzoeksmethodieken, het opstellen van algemene notities (protocollen, voorwaarden voor overleg, het handboek kwaliteitszorg) en de website. De algemene kosten werden door de gezamenlijke provincies betaald; de kosten van adviezen door de provincie waarin de in het geding zijnde onttekening ligt. De provincies financieren hun bijdrage uit de grondwaterheffing. Aan een CDG-advies zijn geen kosten verbonden voor partijen die betrokken zijn bij een onttekening; noch voor de vergunninghouder, noch voor de schadelijgende partij.

Bijlage 2 - 1

Overzichtskaart met alle CDG projecten

Commissie van Deskundigen Grondwaterwet

Secretariaat: Herman Gorterstraat 5

Postbus 20021

3502 LA Utrecht

tel: 030-275 66 00

fax: 030-275 69 99